

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

نخستین همایش ملی

روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو

بهمن ماه ۱۴۰۲

نخستین همایش ملی

روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو

رئیس همایش:

- دکتر یحیی فوزی، استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اعضاء کمیته علمی:

- دکتر یحیی فوزی (معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر مهدی معین زاده (مدیر پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر آرزیتا افراشی (رییس پژوهشکده دانشنامه نگاری)
- دکتر حسن دانایی فرد (استاد دانشگاه تربیت مدرس)
- دکتر اصغر سعدآبادی (استاد دانشگاه شهید بهشتی)
- دکتر محمد رحیم عیوضی (استاد دانشگاه شاهد)
- دکتر صفر فضلی (استاد دانشگاه بین‌المللی امام خمینی)
- دکتر سیده زهرا اجاق (رییس پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات)
- دکتر عبدالمجید مبلغی (رییس پژوهشکده تمدن اسلامی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر فاطمه براتلو (هیات علمی گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر حوریه احدی (هیات علمی پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر ابراهیم التجائی (مدیر گروه پژوهشی اقتصاد کلان و اقتصاد پولی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر الهام ابراهیمی (مدیر گروه مستقل پژوهشی مدیریت)
- دکتر فرزانه میرشاه ولایتی (هیات علمی گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

- دکتر علیرضا ملایی توانی (هیات علمی پژوهشکده تاریخ ایران)
- دکتر احمد شاکری (هیات علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات پژوهشگاه علوم انسانی)
- دکتر سید محمد تقی موحد ابطحی (هیات علمی پژوهشکده تاریخ و فلسفه علم پژوهشگاه علوم انسانی)
- دکتر روح الله کریمی (مدیر تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر محمد سالار کسرابی (هیات علمی پژوهشکده علوم اجتماعی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر زهرا حیاتی (رییس مرکز نوآوری و توسعه فناوری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر هادی وکیلی (هیات علمی پژوهشکده فلسفه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)
- دکتر الهام ابراهیمی (مدیر گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

دبیر علمی: الهام ابراهیمی

دبیر اجرایی: فرزانه میرشاه ولایتی

کمیته اجرایی همایش: مرضیه مداح، مهدیه وفایی، معصومه دلداردیل، دکتر آمنه بختیاری، امیر پیام، محسن بنی اسدی، محمد صالح حیدری، محمد حسنی، حسین نیک بخش، طاهره خیرخواه، محسن باباخانی، مینا محمودی، هلیا عباسی.

آدرس سایت

<https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa>







فهرست مطالب

مقدمه	۱
بخش نخست: گزارشی از فرآیند تصویب همایش	۴
اهداف همایش	۵
ساختار همایش	۶
فرایند انتخاب کمیته علمی	۶
بخش دوم: گزارشی از جلسات کمیته علمی، پیش نشست‌ها و مقالات همایش	۹
جلسات کمیته علمی همایش	۱۰
جلسه نخست کمیته علمی همایش	۱۰
جلسه دوم کمیته علمی همایش	۱۳
جلسه سوم کمیته علمی همایش	۱۵
فراخوان مقالات و اطلاع‌رسانی درخصوص همایش	۱۷
برگزاری کارگاه آشنایی با هوش مصنوعی در انجام پژوهش‌ها و اکتشافات علمی	۱۹
گزارش اجمالی پیش نشست‌های همایش	۲۱
پیش نشست اول	۲۱
پیش نشست دوم	۲۳
پیش نشست سوم	۲۵
پیش نشست چهارم	۲۷
پیش نشست پنجم	۲۹
پیش نشست ششم	۳۱

۳۳	پیش‌نشست هفتم
۳۵	پیش‌نشست هشتم
۳۷	پیش‌نشست نهم
۳۹	پیش‌نشست دهم
۴۱	پیش‌نشست یازدهم
۴۳	پیش‌نشست دوازدهم
۴۵	پیش‌نشست سیزدهم
۴۷	پیش‌نشست چهاردهم
۴۸	پیش‌نشست پانزدهم
۵۰	گزارش اجمالی مقالات پذیرفته شده در همایش
۵۹	بخش سوم: گزارشی از برگزاری همایش و انعکاس آن در اخبار و رسانه‌ها
۶۰	گزارش محور نخست همایش
۶۵	گزارش محور دوم همایش
۷۰	گزارش محور سوم همایش
۷۵	بیانیه پایانی همایش
۷۷	انعکاس همایش در اخبار و رسانه‌ها
۸۸	پیوست‌ها

مقدمه

روش‌شناسی و روش پژوهش موهبت‌های ارزشمندی برای پژوهشگران هستند که به مدد آن‌ها اهداف پژوهش خود را محقق می‌کنند. اهمیت روش، بر پژوهشگری که در پی گسترش مرزهای دانش در ساحت نظر یا کاربرد آن در عرصه عمل باشد، پوشیده نیست. روش، نه تنها ابزار رسیدن به هدف است، بلکه بداعت، اصالت، نظام‌مندی و انسجام پژوهش را تضمین می‌کند. در عین حال، علم و هنر استفاده از روش مناسب، پژوهشگر را قادر می‌سازد تا از این ابزار به بهترین نحو بهره‌بردارد. به شکل تاریخی در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی «روش‌شناسی» و «روش» پژوهش، موضوعاتی بدیهی تلقی شده یا در سایه عنوان و نتایج پژوهش، کم‌اهمیت یا فاقد اولویت انگاشته شده‌اند. در بسیاری موارد، کاربرد روش در علوم انسانی و اجتماعی محدود به پایان‌نامه‌های دانشگاهی شده یا در موسع‌ترین شکل، با نگرش علوم سخت، به مثابه ابزاری برای اعتباربخشی و علمی جلوه دادن نتایج پژوهش‌ها تلقی شده است. هرچند روش، ابزار رسیدن به هدف است، اما استفاده از ابزار نادرست یا عدم شناخت طیف متنوع ابزارها می‌تواند به نتایج ناصحیح یا دست‌کم ناقص بینجامد. در مواجهه با بحث روش پژوهش، با چند ملاحظه عمده مواجه هستیم:

نخست؛ نقش و سهم روش‌های پژوهش در دستیابی به یافته‌ها یا انعکاس صحیح آن‌ها و به عبارت دیگر، گذار از داده‌های خام به یافته‌ها و دانش قابل اتکا آن‌گونه که باید مورد توجه قرار نگرفته است. ممکن است ناآشنایی پژوهشگران با طیف متنوع روش‌های¹ پژوهش یا مبانی فلسفی و روش‌شناسی² متضمن هر یک، سبب شود برخی پژوهش‌ها به‌ویژه پژوهش‌های کیفی از دقت و اتقان کافی برخوردار نباشند. دوم؛ خلط روش‌های کیفی با یکدیگر و عدم تمیز میان واژگان تخصصی هر روش، فروکاست این روش‌های پژوهش به رویکردهای ابزاری صرف و نادیده گرفتن نقش پژوهشگر، آفت دیگری است که برخی پژوهش‌های علوم انسانی و اجتماعی به آن مبتلا هستند. سوم؛ مناقشه و دعوی همیشگی میان روش‌های پژوهش کیفی و کمی سبب شده با دو طیف مختلف از پژوهشگران مواجه شویم. گروهی که با ذهنی نامیدن روش‌های کیفی، آن‌ها را فاقد روایی و پایایی، قابلیت تعمیم و اساساً فاقد وجاهت علمی می‌دانند و گروه دیگری که با اثبات‌گرا خواندن روش‌های کمی، آن‌ها را رویکردهای ماشینی، بی‌روح، عاری از نقش‌پذیری پژوهشگر و مناسب علوم سخت در نظر می‌گیرند. چهارم، با توجه به پویایی‌های جامعه و ظهور پدیده‌ها و مسائل جدید، روشن است که روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

¹ Method

² Methodology

هم، تحول یافته و با دانش روز و ابزارهای نوین هماهنگ شده‌اند. موارد نوپدید همچون شبکه‌های اجتماعی، هوش مصنوعی، افزایش قدرت محاسبات و نظایر آن، باعث طرح رویکردهای نوین و روش‌های پژوهش جدید به‌ویژه در حوزه روش‌های پژوهش کمی شده است. عدم آشنایی برخی پژوهشگران با این روش‌های نوپدید، توان تحلیل آن‌ها را محدود می‌کند.

در راستای کاهش خلأ پژوهشی در حوزه‌ها روش‌های نوظهور و نیز افزودن به بدنه دانش و تدقیق مباحث مربوط به روش پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در فروردین ماه سال ۱۴۰۲، برگزاری نخستین همایش ملی با عنوان «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» را در دستور کار خود قرار داد. هدف از برگزاری این همایش، تضارب آرای افراد صاحب‌نظر در زمینه روش پژوهش در رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی و شکل‌گیری شبکه‌های نخبگی در این ساحت بود. بر اساس نظرات کمیته علمی همایش، هفت محور اصلی به شرح زیر به عنوان محورهای همایش تعیین شد:

۱. بازشناسی نقش روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم؛
۲. تحلیل کاربست روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی؛
۳. تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی؛
۴. ظرفیت‌های میان‌رشته‌ای و فرارشته‌ای روش‌های پژوهش در علوم انسانی، اجتماعی، تجربی و هنر؛
۵. رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی؛
۶. ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال در علوم انسانی و اجتماعی؛
۷. بررسی ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در راستای سیاست‌گذاری.

این همایش حوزه‌ی روش پژوهش را به صرفاً یکی از روش‌ها یا یکی از رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی محدود نکرده و آن را بسیط در نظر گرفته است. مسلماً اتخاذ این راهبرد، امکان عمیق شدن و غور کردن در یک یا چند روش خاص را محدود می‌کند، اما چند مزیت مهم دارد. نخست این که، از طریق روش پژوهش، حلقه واسطی میان رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی ایجاد می‌شود. این کار امکان انجام پژوهش‌های میان رشته‌ای و فرارشته‌ای را میسر می‌سازد. دوم آن که، پژوهشگران در رشته‌های مختلف با روش‌های مورد استفاده در دیگر رشته‌ها آشنا می‌شوند و امکان‌های کاربرد آن‌ها در حوزه پژوهشی خود را بررسی می‌کنند. چه بسا یک روش پژوهش در برخی رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی شناخته‌شده و پرکاربرد باشد، اما دیگر رشته‌ها از امکان‌های آن روش برای انجام پژوهش‌های خود بی‌اطلاع باشند. سوم آن که، ممکن است برخی روش‌ها به دلیل ناشناخته بودن

برای پژوهشگران یک رشته، اساساً به کار گرفته نشوند یا برچسب بی‌ارتباط بودن با رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی بخوردند. در قالب همایش مورد اشاره، دستاوردهای چندگانه و مکملی به دست آمد:

۱. ترجمه کتاب «الف تایی روش‌های پژوهش دیجیتال» (دو جلد کتاب)
 ۲. گردآوری و پیاده‌سازی سخنرانی‌های ارائه شده توسط متخصصان و استادان صاحب‌نظر در قالب پانزده پیش‌نشست (یک مجلد)
 ۳. نمایه‌سازی مقالات همایش در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، سیویلیکا و پورتال جامع علوم انسانی
 ۴. گردآوری و چاپ چکیده مقالات همایش (یک مجلد)
 ۵. برگزاری کارگاه آموزشی هوش مصنوعی و روش پژوهش
- در این مجلد، گزارشی که از همایش در قالب سه بخش تهیه شده است:
- ❖ بخش نخست: گزارشی از فرآیند تصویب همایش.
 - ❖ بخش دوم: گزارشی از جلسات کمیته علمی، پیش‌نشست‌ها و مقالات همایش.
 - ❖ بخش سوم: گزارشی از برگزاری همایش و انعکاس آن در اخبار و رسانه‌ها.

بر خود وظیفه می‌دانیم از جناب آقای دکتر موسی نجفی ریاست محترم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، جناب آقای دکتر یحیی فوزی معاون محترم پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه و رییس همایش، و اعضای محترم کمیته علمی و اجرایی همایش تشکر نماییم. همچنین از تلاش‌های یک‌ساله همکاران محترم گروه پژوهشی مدیریت و سایر همکاران پژوهشگاه سرکار خانم مرضیه مداح، سرکار خانم معصومه دلداردیل، سرکار خانم مهدیه وفایی، سرکار خانم مینا محمودی و جناب آقای امیر پیام صمیمانه سپاسگزاریم.

بخش نخست: گزارشی از فرآیند تصویب همایش



جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

نخستین همایش ملی

روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو

بیست و نهم بهمن ماه ۱۴۰۲ - تالار تمدن پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

کمیته علمی همایش

<p>دکتر یحیی فوزی استاد و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (رئیس همایش)</p> 	<p>دکتر محمدرحیم عیوضی استاد دانشکده حکمران دانشگاه تهران</p> 	<p>دکتر حسن دانایی‌فرد استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس</p> 
<p>دکتر صفر فضلی استاد دانشگاه بین‌المللی امام خمینی</p> 	<p>دکتر علیرضا ملائی توانی استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر آریتا افراشی استاد و رئیس پژوهشگاه دانشنامه‌نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 
<p>دکتر زهرا حیاتق دانشیار و رئیس مرکز نوآوری و توسعه فناوری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر مهدی معین‌زاده استادیار و مدیر پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر محمد سالار کسریانی دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 
<p>دکتر ابراهیم التجایی دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر حوریه احدی دانشیار و مدیر روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر سیده زهرا اجاق دانشیار و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و ارتباطات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 
<p>دکتر عبدالصمد هیلغی استادیار و رئیس پژوهشگاه تمدن اسلامی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر هادی وکیلی دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر علی اصغر سعیدآبادی ارازی استادیار دانشگاه شهید بهشتی</p> 
<p>دکتر احمد شاکری استادیار و رئیس قطب‌ها، کرسی‌های علمی و نظریه‌پردازی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر فاطمه براتلو استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 	<p>دکتر سیدمحمد تقی موحد ابطحی استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 
<p>دکتر الهام ابراهیمی دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (مدیر علمی همایش)</p> 	<p>دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (مدیر اجرایی همایش)</p> 	<p>دکتر روح الله کریمی استادیار و مدیر تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p> 



<https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa>

<https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa>

بیان مسئله و ضرورت برپایی همایش

به شکل تاریخی در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی «روشناسی» و «روش»، موضوعاتی بدیهی تلقی شده یا در سایه موضوع و نتایج پژوهش کم‌اهمیت و فاقد اولویت انگاشته شده‌اند. در بسیاری موارد، کاربرد روش‌شناسی و روش در علوم انسانی و اجتماعی تنها محدود به پایان‌نامه‌های دانشگاهی شده و یا در موسع‌ترین شکل، با نگرش علوم سخت، در حکم ابزاری برای اعتباربخشی و علمی جلوه دادن نتایج پژوهش‌ها به کار رفته است. باید در نظر داشت که هرچند روش، ابزار رسیدن به هدف است نه خود هدف؛ اما استفاده از ابزار نادرست یا عدم شناخت طیف متنوع ابزارها ممکن است به نتایج ناصحیح یا دست کم ناقص بینجامد. در مواجهه با بحث روش، با چند خلأ عمده مواجه هستیم. نخست؛ نقش و سهم روش‌شناسی و روش پژوهش در انعکاس صحیح واقعیت‌ها، نقد یا تحلیل مناسب چالش‌ها و گذار از داده‌های خام به دانش بلوغ‌یافته آن‌گونه که باید مورد توجه قرار نگرفته است. دوم؛ خلط روش‌های کیفی با یکدیگر و عدم تمیز میان واژگان تخصصی هر روش، عدم آشنایی با مبانی فلسفی روش‌ها، فروکاست روش‌های تحلیلی به رویکردهای ابزاری صرف و نادیده گرفتن نقش پژوهشگر آفت دیگری است که بسیاری از پژوهش‌های علوم انسانی و اجتماعی به آن مبتلا هستند. سوم؛ مناقشه و دعوی همیشگی میان روش‌های کیفی و کمی سبب شده با دو طیف از پژوهشگران مواجه شویم. گروهی که با ذهنی نامیدن روش‌های کیفی، آن‌ها را فاقد روایی و پایایی، تعمیم‌پذیری و اساساً فاقد وجاهت علمی می‌دانند و گروه دیگری که با اثبات‌گرا خواندن روش‌های کمی، آن‌ها را رویکردهای ماشینی، بی‌روح، عاری از نقش‌پذیری پژوهشگر و مناسب علوم سخت می‌دانند.

از سوی دیگر، با توجه به پویایی‌های جامعه و ظهور پدیده‌ها و مسایل جدید، روشن است که روش‌های علوم انسانی و اجتماعی هم تحول یافته و با دانش روز و ابزارهای نوین هماهنگ شده‌اند. موارد نوپدید همچون فضای مجازی و اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، هوش مصنوعی، افزایش قدرت محاسبات، تحلیلگری و نظایر آن، باعث طرح رویکردهای نوین و روش‌های پژوهش جدید شده است. عدم آشنایی برخی پژوهشگران با این روش‌های نوپدید، توان تحلیل آن‌ها را محدود می‌کند. بنابراین این طرح درصدد برآمد با برگزاری همایشی با عنوان «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش رو»، برگزاری سلسله نشست‌هایی با همین عنوان و پیاده‌سازی آن‌ها، چاپ مجموعه مقالات همایش، ترجمه یک کتاب مرتبط و برگزاری کارگاه به شرحی که در ادامه آمده است در راستای تدقیق این مهم گام بردارد.

اهداف همایش

- تضارب آرای افراد صاحب‌نظر در زمینه روش‌شناسی و روش پژوهش در رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی.

○ شکل‌گیری شبکه‌های نخبگی در حوزه‌های میان‌رشته‌ای در بحث روش‌شناسی و روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی.

ساختار همایش

سه رکن اصلی نخستین همایش ملی روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های نوپدید عبارت بود از:

❖ **کمیته راهبری همایش:** متشکل از اعضای هیات علمی گروه مدیریت و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

پژوهشگاه با وظیفه اصلی تعیین سیاست‌های اصلی همایش و ایجاد هماهنگی بین کمیته‌های علمی و اجرایی.

❖ **کمیته علمی همایش:** متشکل از اعضای هیات علمی برجسته از رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی در

دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز و موسسات آموزشی و تحقیقاتی سراسر کشور با وظیفه اصلی تعیین محورهای اصلی همایش، تعیین معیارهای انتخاب مقالات و تعیین محتوای علمی همایش.

❖ **کمیته اجرایی همایش:** متشکل از همکاران اداری پژوهشگاه و با وظیفه انجام هماهنگی‌های لازم جهت تسهیل

برگزاری هرچه شایسته‌تر همایش.

در ادامه به فرایند انتخاب اعضای کمیته علمی و نتایج و دستاوردهای برگزاری جلسات آن پرداخته شده است.

فرایند انتخاب کمیته علمی

طبیعتاً یکی از گام‌های اولیه و مهم در همایش‌ها، بهره‌مندی اثربخش از نظر خبرگان آگاه به موضوع از طریق ساز و کار تشکیل کمیته علمی و برگزاری جلسات با ایشان است. این موضوع در «نخستین همایش ملی روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» از سه نظر بسیار مهم و در عین حال چالش‌انگیز بود:

۱- ماهیت موضوع همایش و نیاز به بهره‌گیری از تخصص‌های متنوع و رشته‌های بعضاً نامتجانس.

۲- شرط الزام‌آور عضویت اساتیدی از سراسر کشور (و خارج از استان محل برگزاری همایش) برای امکان ثبت همایش در پایگاه همایش‌های ملی «موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (آی‌اس‌سی)».

۳- نبود شبکه ارتباط علمی منسجم در حوزه علوم انسانی و اجتماعی در سطح کشور و به تبع آن چالش شناسایی و استفاده از ظرفیت موجود در دانشگاه‌های معتبر سایر استان‌ها.

کمیته راهبری همایش متشکل از گروه مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (به عنوان مجریان این طرح) و رئیس همایش (معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه) طی جلسه‌ای به تعیین موارد زیر پرداختند:

- ❖ تعیین رشته‌های اصلی که حضور نماینده‌ای از آن در راستای غنای هرچه بیشتر کمیته ضرورت داشت؛
- ❖ فهرست کردن افراد با بیشترین مرجعیت در حوزه روش پژوهش براساس آثار منتشر شده؛
- ❖ تعیین اساتید برجسته پژوهشگاه در حوزه روش پژوهش.

بر این اساس فهرست اولیه‌ای مشتمل بر ۴۰ استاد آماده شد. در مرحله دوم براساس معیار امکان دسترسی و تمایل افراد به حضور در کمیته علمی همایش، کمیته‌ای متشکل از ۲۱ عضو تشکیل شد. در جدول ۱، اسامی و تخصص افراد عضو کمیته علمی همایش و وابستگی سازمانی آنان آمده است.

جدول ۱. اعضای کمیته علمی همایش (به ترتیب حروف الفبا)

ردیف	مشخصات فردی	رشته تخصصی	وابستگی سازمانی
۱	ابراهیمی، الهام	مدیریت منابع انسانی	عضو هیأت علمی گروه پژوهشی مدیریت
۲	اجاق، زهرا	علوم ارتباطات	عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات
۳	احدی، حوریه	زبان‌شناسی	هیأت علمی پژوهشکده زبان‌شناسی
۴	افراشی، آرزیتا	زبان‌شناسی	هیأت علمی پژوهشکده دانشنامه نگاری
۵	براتلو، فاطمه	مدیریت فرهنگی	عضو هیأت علمی گروه پژوهشی مدیریت
۶	التجایی، ابراهیم	اقتصاد	عضو هیأت علمی پژوهشکده اقتصاد
۷	حیاتی، زهرا	ادبیات فارسی	هیأت علمی پژوهشکده زبان و ادبیات
۸	دانایی فرد، حسن	مدیریت دولتی	عضو هیأت علمی گروه مدیریت دولتی دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس
۹	سعدآبادی آرانی، علی اصغر	سیاست‌گذاری علم و فناوری	عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۱۰	شاکری، احمد	مطالعات تطبیقی بین‌رشته‌ای	عضو هیأت علمی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات
۱۱	عیوضی، محمدرحیم	علوم سیاسی	عضو هیأت علمی علوم سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی دانشگاه شاهد
۱۲	فضلی، صفر	مدیریت صنعتی	عضو هیأت علمی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)
۱۳	فوزی، یحیی	علوم سیاسی	عضو هیأت علمی پژوهشکده انقلاب اسلامی
۱۴	کریمی، روح‌اله	فلسفه	عضو هیأت علمی پژوهشکده اخلاق و تربیت
۱۵	کسرائی، محمدسالار	علوم اجتماعی	عضو هیأت علمی پژوهشکده علوم اجتماعی

ردیف	مشخصات فردی	رشته تخصصی	وابستگی سازمانی
۱۶	مبلغی، عبدالمجید	علوم سیاسی	عضو هیات علمی پژوهشکده انقلاب اسلامی
۱۷	معین زاده، مهدی	فلسفه علم و فناوری	عضو هیات علمی پژوهشکده تاریخ و فلسفه علم
۱۸	موحد ابطحی، سید محمدتقی	فلسفه علم و فناوری	عضو هیات علمی پژوهشکده تاریخ و فلسفه علم
۱۹	ملایی توانی، علیرضا	تاریخ	عضو هیات علمی پژوهشکده تاریخ ایران
۲۰	میرشاه ولایتی، فرزانه	آینده پژوهی	عضو هیات علمی گروه پژوهشی مدیریت
۲۱	وکیلی، هادی	عرفان اسلامی	هیات علمی پژوهشکده فلسفه

پس از تعیین اعضای کمیته علمی، احکام ایشان با امضای معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه صادر شد (نمونه احکام صادره در ضمیمه آمده است) و در ادامه سه جلسه کمیته علمی تا روز برگزاری همایش تشکیل شد.

بخش دوم: گزارشی از جلسات کمیته علمی، پیش نشست‌ها و مقالات همایش



جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

نخستین همایش ملی

روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو

بیست و نهم بهمن ماه ۱۴۰۲ - تالار تمدن پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

 <p>دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی استادیار گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (دبیر اجرایی همایش)</p>	 <p>دکتر بیجی فوزی استاد و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (رئیس همایش)</p>	 <p>دکتر الهام ابراهیمی دانشیار و مدیر گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (دبیر علمی همایش)</p>
سخنرانان کلیدی		
 <p>دکتر محمدرحیم عیوضی (استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران)</p>	 <p>دکتر حسن دانایی‌فرد (استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس)</p>	 <p>دکتر حسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p>
 <p>دکتر رضا غلامی (استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>	 <p>دکتر محمدرضا آذراآین (رئیس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح)</p>	 <p>دکتر حمیدرضا یزدانی (دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیرکل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران)</p>
 <p>دکتر فرهاد نظری‌زاده (استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رئیس حوزه آینده پژوهی فناوری‌های دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی)</p>	حامیان همایش	
		



<https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa>

<https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa>

جلسات کمیته علمی همایش

در ادامه گزارش مختصری از دستور جلسات و مصوبات جلسات کمیته علمی همایش ارائه شده است.

جلسه نخست کمیته علمی همایش

در تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۱۰ نخستین جلسه کمیته علمی همایش برگزار شد. دستورات جلسه به این شرح بود:

- بحث و گفتگو پیرامون محورهای همایش.
- مشورت در زمینه ارتقای کیفیت مقالات ارسال شده به همایش.
- تعیین خروجی‌های مورد انتظار همایش.
- ملاحظات جذب حمایت مالی و معنوی برای همایش.
- استماع سایر نکات مد نظر اعضای محترم کمیته علمی همایش.

طی تبادل نظری سه ساعته، پیشنهادات سازنده‌ای از سوی حاضران در جلسه و شرکت کنندگان برخط ارائه

شد که اهم آن‌ها عبارت بودند از:

- افزودن رویکردهای میان رشته‌ای به محورهای همایش با توجه به ظرفیت‌های پژوهشگاه.
- توجه به مباحث مربوط به تبارشناسی، روش‌شناسی و پیوند آن با روش پژوهش.
- توجه به مبحث «خط‌مشی پژوهی» و «سیاست‌گذاری عمومی» در محورهای همایش.
- تعامل با مجلات علمی پژوهشی جهت چاپ مقالات همایش به منظور ارتقای کمی و کیفی مقالات.
- بازنویسی محورها با رعایت انسجام و پرهیز از حشو و تکرار.
- ضرورت برنامه‌ریزی دقیق برای فراخوان مقاله برای جلوگیری از حجم کثیر مقالات کم محتوا.
- اهتمام به تحقق و تثبیت مرجعیت پژوهشگاه از حیث روش پژوهش در سطح کشور.

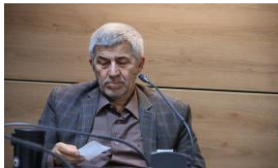
براین اساس، مصوبات جلسه نخست کمیته علمی عبارت بود از:

- ❖ بازنگری و اصلاح محورهای همایش با توجه به پیشنهادهای اعضای کمیته علمی همایش به این شرح:
 ۱. بازشناسی نقش روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم.
 ۲. تحلیل کاربست روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی.
 ۳. تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی.
 ۴. ظرفیت‌های میان‌رشته‌ای و فرارشته‌ای روش‌های پژوهش در علوم انسانی، اجتماعی، تجربی و هنر.
 ۵. رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی.

۶. ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال در علوم انسانی و اجتماعی.
۷. بررسی ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در راستای سیاست‌گذاری عمومی.
- ❖ رایزنی با مجلات علمی پژوهشی جهت چاپ مقالات همایش به منظور افزایش سطح کمی و کیفی خروجی‌های همایش.
- ❖ ترتیب برگزاری نشست مشترک با حضور برخی از اعضای هیات علمی به پیشنهاد اکثر اعضا.
- ❖ پیشنهاد برگزاری نشستی در زمینه روش‌شناسی اندیشمندان مسلمان (مرتبط با علوم انسانی و اجتماعی).
- در رابطه با این مصوبات اقدامات زیر صورت گرفت:

۱- با توجه به فشردگی زمانی، مصوبه نخست مبنی بر رای‌زنی با نشریات معتبر در حوزه‌ی روش ماکول به بعد از برگزاری همایش شد.

۲- در رابطه با مصوبات دوم و سوم، عطف به بند ناظر بر خروجی‌ها و تعهدات طرح پژوهشی این همایش، همان‌طور که در بخش‌های دیگر این گزارش به‌طور مبسوط آمده است، ۱۵ پیش‌نشست طی ۱۰ ماه از ۱۳ اردیبهشت ماه تا ۴ دی ماه ۱۴۰۲ با حضور اساتید برجسته و تا پیش از برگزاری همایش و با موضوعات مرتبط با محورهای همایش برگزار و مستندسازی شد که نشست سوم با موضوع «تبارشناسی روش‌های نقش‌آفرینی دین در علم‌ورزی»، ناظر بر اجرای بند سوم مصوبات بود.



جلسه دوم کمیته علمی همایش

در تاریخ ۱۴۰۲/۰۹/۱۱ دومین جلسه کمیته علمی همایش برگزار شد. دستورات جلسه به شرح زیر بود:

- ارائه گزارشی از اقدامات صورت گرفته و وضعیت مقالات ارسال شده به همایش و فرایند داوری آنها.
- ارائه گزارشی از وضعیت خروجی‌های مورد انتظار همایش.
- معرفی حامیان همایش.
- استماع و استفاده از پیشنهادهای مدنظر اعضای محترم کمیته همایش.

در ابتدای جلسه، دبیر علمی همایش گزارشی از فعالیت‌های انجام شده در زمینه همایش به شرح زیر ارائه

داد:

- ❖ برگزاری هشت نشست تا تاریخ کمیته علمی دوم همایش.
- ❖ برنامه‌ریزی برای برگزاری حدود هفت نشست دیگر تا زمان همایش.
- ❖ اقدامات صورت گرفته برای اطلاع‌رسانی درخصوص فراخوان مقاله.
- ❖ تمدید مهلت ارسال مقاله به دلیل استقبال مخاطبان.
- ❖ برنامه‌ریزی برای برگزاری کارگاه هوش مصنوعی.

در ادامه، به آمار مقالات ارسالی (۴۹ چکیده مقاله و ۱۴ مقاله کامل تا زمان کمیته علمی دوم) و سهم هریک از محورهای همایش از این مقالات، پایان یافتن کار ترجمه و ویرایش کتاب «الف تا ی روش پژوهش دیجیتال» و فرایند پیاده‌سازی نشست‌های همایش در قالب مجموعه سخنرانی‌ها، چاپ و نمایه‌سازی مقالات پذیرفته شده در همایش و پیشنهاد تشکیل دبیرخانه دائمی همایش اشاره شد. پس از طرح پیشنهادهای اعضای کمیته علمی، مصوبات به شرح زیر بود:

- ❖ برگزاری جلسه نهایی کمیته علمی در اواخر دی ماه یا اوایل بهمن ماه با هدف تعیین پنل‌های روز همایش.
- ❖ راه‌اندازی دبیرخانه همایش پژوهش‌های علوم انسانی و اجتماعی در گروه پژوهشی مدیریت.
- ❖ برگزاری پنل‌های از پیش برنامه‌ریزی شده قبل از روز همایش.
- ❖ چاپ مقالات برتر همایش در نشریات علمی - پژوهشی پژوهشگاه.



جلسه سوم کمیته علمی همایش

در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۳۰ سومین جلسه کمیته علمی همایش برگزار شد. دستورات جلسه به شرح زیر بود:

- ارائه گزارشی از اقدامات صورت گرفته و وضعیت مقالات ارسال شده به همایش.
 - اعلام برنامه روز همایش.
 - معرفی حامیان همایش.
 - تبادل نظر در خصوص راهکارهای جلب مشارکت و ارتقای کیفی همایش.
- در ابتدای جلسه، دبیر علمی همایش گزارشی از فعالیت‌های انجام شده به شرح زیر ارائه داد:
- ❖ برگزاری پانزده نشست تا تاریخ کمیته علمی سوم همایش.
 - ❖ مکاتبات انجام شده برای دعوت از دانشجویان، اساتید و صاحب‌نظران جهت شرکت در همایش.
 - ❖ دریافت ۹۰ چکیده مقاله / مقاله کامل، داوری مقالات ارسال شده و پذیرش ۵۴ چکیده مقاله / مقاله کامل.
 - ❖ برگزاری کارگاه کاربرد هوش مصنوعی در پژوهش.
 - ❖ پیشنهاد برنامه و زمانبندی پنل‌ها و سخنرانی‌های روز همایش.
- پس از طرح پیشنهادات افراد حاضر در جلسه، مصوبات به شرح زیر بود:
- ❖ کوتاه کردن زمان پنل‌ها در روز همایش و افزایش تعداد آن‌ها.
 - ❖ طرح تجربه همایش برگزار شده توسط پژوهشکده ارتباطات و تبادل نظر در مورد نقاط قوت و قابل بهبود آن.
 - ❖ پیشنهادهای مدیریت محترم روابط عمومی مبنی بر دریافت فایل و متن سخنرانی‌ها پیش از روز همایش.
 - ❖ اصلاح زمانبندی شروع و پایان همایش.
 - ❖ تبادل نظر در مورد افزودن یا حذف برخی مقالات و سخنرانی‌های منتخب در روز همایش.



فراخوان مقالات و اطلاع‌رسانی در خصوص همایش

یکی از دغدغه‌های اصلی کمیته علمی همایش، میزان اقبال جامعه علمی از همایش برای ارسال مقاله بود و به این ترتیب پیرو برگزاری نخستین جلسه کمیته علمی و تعیین محورهای همایش، کمیته اجرایی پس از طراحی و طی مراحل رسمی تأیید پوستر همایش، اقدامات زیر را در راستای اطلاع‌رسانی هرچه اثربخش‌تر همایش انجام داد:

۱- راه‌اندازی وب‌سایت همایش (**Error! Reference source not found.**) با ویژگی‌های:

❖ تهیه محتوای خبری با موضوع پیش‌نشست‌ها، محورهای همایش و امکان بارگزاری و ارسال مقاله.

❖ اطلاع از محتوای پیش‌نشست‌های برگزار شده به صورت متنی و صوتی.

❖ ثبت‌نام در همایش جهت بهره‌مندی از گواهی حضور در همایش.

۲- ارسال پوستر همایش برای معاونت پژوهشی دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم جهت اطلاع‌رسانی به اساتید و دانشجویان.

۳- ارسال نامه به معاونت پژوهشی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های برتر برای جلب مشارکت ایشان در قالب حمایت معنوی.

شایان ذکر است که این فراخوان با استقبال دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های معتبر مواجه شد که از این بین به صلاح‌دید معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شیراز، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شاهد، دانشگاه کاشان، موسسه حکمت و فلسفه ایران، انجمن زبانشناسی ایران، موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام و سیویلیکا به عنوان حامیان معنوی همایش انتخاب شدند. موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی نیز در قالب تهیه ۳۰۰ نسخه کتاب در حوزه روش پژوهش برای شرکت‌کنندگان در روز همایش از برگزاری همایش حمایت مادی به عمل آورد.

۴- استفاده از ظرفیت اعضای کمیته راهبری در شبکه‌های اجتماعی (لینکداین و ...) برای اطلاع‌رسانی رویدادها.

۵- راه‌اندازی صفحه‌ای در آپارات و بارگزاری محتواهای تولید شده مرتبط با همایش (**Error!**

Reference source not found.)



شکل ۱. وبسایت نخستین همایش ملی روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو



شکل ۲. صفحه همایش در سایت آپارات

<https://www.aparat.com/v/v202073>

برگزاری کارگاه آشنایی با هوش مصنوعی در انجام پژوهش‌ها و اکتشافات علمی

گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌کند:
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
کارگاه آموزشی
برگزاری دوره به صورت آنلاین و یا حضوری

آشنایی با هوش مصنوعی در انجام پژوهش‌ها و اکتشافات علمی

سیر پیشرفت هوش مصنوعی
معرفی داده و علوم داده
نقش هوش مصنوعی در شکلهای به برنامه‌های آموزشی و پژوهشی
میان کاربرد های هوش مصنوعی در اکتشافات علمی
آشنایی با ابزارهای هوش مصنوعی در انجام برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و کسب و کار
روندهای و چالشهای جهانی هوش مصنوعی

دکتر محمد حسینی مقدم
(عضو هیات علمی پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)

دکتر فرزانه میرشاه ولایتی
(عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

شرکت در این دوره برای مدیران، اعضای هیات علمی، دانشجویان و پژوهشگران مراکز علمی کشور و برای تمامی متخصصان و علاقمندان علوم انسانی مفید است.

تاریخ برگزاری: ۱۱ دی ماه ۱۴۰۲

ظرفیت دوره محدود است

آرائه گواهینامه معتبر و مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دارای ارزش علمی و اداری و قابل ترجمه
mata.ihts.ac.ir eitaa.com/mataihts

۸۸۶۲۴۴۵۵-۹۱۰۴۱۰۷۱۲ @mataihts

تهران - بزرگراه کردستان - نیش خیابان دکتر صادق آئینه بند (۶۴ غربی)
مدیریت ترویج دستاوردهای پژوهش‌های علوم انسانی

یکی از خروجی‌های طرح، برگزاری «کارگاه آموزشی با موضوع هوش مصنوعی و کاربرد آن در حوزه علوم انسانی و اجتماعی» بود که ارتباط نزدیکی با محورهای همایش داشت. این رویداد در تاریخ ۲۰ آذرماه ۱۴۰۲ به صورت حضوری و مجازی و با استقبال خوبی از سوی مخاطبان برگزار شد.

در توضیح کارگاه به طور خلاصه باید گفت، هوش مصنوعی یکی از تحولات فناورانه‌ای است که تمامی مناسبات و ساحت‌های زیست بشر را در جهان امروز دستخوش تغییر و تحول قرار داده است. ساحت علم‌ورزی و پژوهش یکی از مهمترین حوزه‌هایی است که متأثر از پیشرفت هوش مصنوعی تغییرات مهمی را تجربه می‌کند. این تغییرات برحسب نظریه ساختار-کارگزار در قالب تحول در ساختارهای پژوهش و علم‌ورزی و نیز برحسب تحول در نقش‌آفرینی کارگزاران این حوزه قابل تبیین است، به شکلی که می‌توان برآورد کرد که در آینده رویارویی پژوهش‌های انسان‌مدار و پژوهش‌های ماشین‌مدار شکل خواهد گرفت و دست برتر با کارگزاری است که توان بالاتر در تحلیل کلان‌داده‌ها و تفسیر آنها و نیز ارائه توصیه‌های مؤثر و پیش‌برنده در اختیار دارد. با این توضیح پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی که عهده‌دار انجام پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای است می‌تواند با برگزاری این کارگاه زمینه‌ای مناسب برای آشنایی با تحول یادشده و فراگیری ابزارها و روش‌های بهره‌مندی از هوش مصنوعی ایجاد کند و این موضوع در آینده می‌تواند به تداوم کنشگری پژوهشگاه ذیل تحولات فناورانه انقلاب صنعتی چهارم کمک کند تا همچنان نقش‌آفرین اصلی و کلیدی در انجام پژوهش‌های مرتبط با حوزه‌های تخصصی در ایران باشد.

سرفصل‌ها و محتوای دوره آموزشی به این شرح بود:

- سیر پیشرفت هوش مصنوعی
 - معرفی داده و علوم داده
 - نقش هوش مصنوعی در شکل‌دهی به برنامه‌های آموزشی و پژوهشی
 - بیان کاربردهای هوش مصنوعی در اکتشافات علمی
 - آشنایی با ابزارهای هوش مصنوعی در انجام برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و کسب و کار (ابزارهای مرور منابع علمی، تهیه چارچوب برنامه‌های علمی، تهیه تصویر، ویدئو و سایر چندرسانه‌ای‌های مرتبط با برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و کسب و کار)
 - روندهای و چالش‌های جهانی هوش مصنوعی
 - افزایش دانش نظری، مهارت‌افزایی و توانمندسازی در استفاده از هوش مصنوعی برای دستیابی به مرجعیت علمی و بهبود خدمات آموزشی، پژوهشی و توسعه نوآوری‌های فرهنگی و اجتماعی
- مخاطب این دوره مدیران، اعضای هیأت علمی، دانشجویان و پژوهشگران مراکز علمی کشور و متخصصان و علاقمندان علوم انسانی بودند.

گزارش اجمالی پیش نشست‌های همایش

پیش نشست اول



گذار از داده به دانایی در مطالعات تاریخی - اسلامی با تأکید بر سطوح

روش تحقیق

دکترهادی گرامی

آشفتگی‌هایی در مباحث روش‌شناسی علوم انسانی با توجه به رویکردهای کمی و کیفی وجود دارد، تا حدی این آشفتگی‌ها در مطالعات اسلامی و الهیات نسبت به رشته‌های دیگر بیشتر است؛ بسیاری از دانشجویان و حتی استادان در مقاطع تحصیلات تکمیلی

درخصوص مباحث مربوط به کاربرست روش‌شناسی اتفاق نظر ندارند و این که دانشجویان رشته‌های مذکور، کمتر با روش‌شناسی‌های مدرن و پسامدرن روز آشنا هستند؛ یک معضل دیگر در رشته‌های مذکور این است که عده‌ی به دنبال فروکاستن و کم‌اهمیت دادن این رشته‌ها به عنوان رشته‌های دانشگاهی هستند از این رو برای حل این چالش چاره‌ای جز ترسیم چشم‌اندازی اولیه از مباحث روش‌شناسی و سپس بررسی اجزای آن وجود ندارد. در گام نخست باید مطالعات اسلامی در ایران را به دو گونه تاریخی - برون‌دینی و الهیاتی - درون دینی تقسیم کرد. در نظر کلی به انواع علوم و راه‌های دستیابی به معرفت پرداخته شود، در مجموع می‌توان از سه گونه: دانش‌های تجربی، دانش‌های تاریخی انسانی و دانش‌های فلسفی و برهانی یاد کرد. چنین به نظر می‌رسد که مطالعات اسلامی - تاریخی و مطالعات اسلامی - الهیاتی باید در دو گونه متمایزی از دانش‌ها طبقه‌بندی شوند. هدف دانش تجربی تبدیل داده‌های مشاهده شده به گزاره‌های علمی است، که در روش‌شناسی آن بحث از نوعی استقرار خواهد شد؛ دانش‌های تاریخی و انسانی که هدف آن تبدیل داده‌های تاریخی و اجتماعی به روایت‌ها و تفسیرها است که داده‌های تاریخی می‌تواند به صورت متنی یا شواهد تاریخی (مثل سنگ نوشته‌ها) نیز باشد و علوم برهانی مثل ریاضیات و فلسفه تحلیلی (منطق، کلام و اصول فقه) که روش مورد استفاده برای این موضوعات نیز منطق می‌باشد. بر این اساس، مطالعات اسلامی - تاریخی باید به عنوان زیرمجموعه‌ای از دانش‌های انسانی - تاریخی با روش‌شناسی‌های خاص خود در نظر گرفته شود؛ این در حالی است که مطالعات اسلامی - الهیاتی از سنخ دانش‌های فلسفی و برهانی است.

معنا و کاربرد روش‌شناسی و روش تحقیق در علوم انسانی

دکتر عبدالمجید مبلغی



بحث با تعریف روش‌شناسی و روش تحقیق آغاز می‌شود، روش‌شناسی چارچوب عقلانیت و منطق نظری است که بر دو حوزه حاکم است؛ شیوه مراجعه به داده و سطح مراجعه به داده. در سطح نخست، ما با یک منطق درونی یا منطق افقی روبرویم که امکان روش‌شناختی را موجودیت می‌بخشد. اما در سطح دوم روش‌شناسی در دو بعد مکانی (هم‌افقی در مواجهه با داده) و زمانی (هم‌شتابی) شکل می‌گیرد. سطح زمانی عبارت است از هم‌شتابی (از نظر زمانی) یا هم‌افق شدن در مواجهه با داده همراه با گونه‌ای کشسانی در زمان اتفاق بیافتد. در واقع به عنوان دارنده یک منطق روش‌شناختی باید بتوانیم از چشم‌اندازی به موضوع مطالعه‌ای که در حال انجام آن هستیم بنگریم که با اقتضاعات مطالعه هم‌زمان باشد.

روش تحقیق به مطالعه زنجیره آمادها و تدارک‌های پیش از هنگام مطالعه می‌پردازد، و به توانمندی‌هایی که برای شناخت داده‌ها ضرورت دارد، معطوف است. برای نمونه توانمندی‌های آشنایی با زبان‌های مختلف، توانمندی‌های محیطی برای شناخت داده مانند این که بدانیم چگونه از دایره‌المعارف‌ها استفاده نمایم. بنابراین ظرفیت‌های درونی پژوهشگر در وهله نخست و ظرفیت‌های بیرونی (توانمندی‌های محیطی) و امکان‌های پروتکلی (قوانین) که این موارد را به هم وصل می‌کند در روش تحقیق مد نظر است. بر این اساس روش تحقیق را می‌توان اینچنین تعریف کرد؛ هر آنچه نقش تمهیدی دارد از آشنایی با عرصه پژوهش گرفته تا دانستن زبان‌ها و پیش‌نیازهای مرتبط با پژوهش، توانمندی‌های فنی و نگارشی و صفحه‌آرایی که همچنین هر آنچه را که نقش تنظیمی دارد مانند طرح‌نامه نویسی، فرضیه‌نویسی، پرسش‌های فرعی و اصلی را نیز شامل می‌شود. روش تحقیق هر چیزی که نقش ابزاری دارد مانند تکنیک گردآوری داده، مشاهده، ارجاع دهی و تفکیک بین متن و ادبیات را نیز دربر می‌گیرد. در توضیح دقیق‌تر درباره تبیین روش‌شناسی از روش تحقیق می‌توان گفت؛ روش‌شناسی گویای عقلانیت و روش تحقیق تکنیک شیوه انجام پژوهش است.



فازی نمایی در حکمت متعالیه: توجیه معرفت شناسانه روش

داده نگاری تلفیقی ملاصدرا

دکترهای و کیلی

اساساً منطق فازی یک بحث ریاضی است که توسط مرحوم پروفیسور

لطفی زاده در ریاضیات طرح گردید. سری‌ها (سری‌ها بخش بزرگی از حسابان را

تشکیل می‌دهند، به علاوه، سری‌ها در گرایش‌های ریاضیات از جمله ترکیبات را

تشکیل می‌دهند؛ به علاوه، سری‌ها در رشته‌های بسیاری از ریاضیات از جمله ترکیبات استفاده می‌شوند. سری‌ها کاربرد بسیاری در رشته‌هایی چون علوم رایانه، فیزیک و مالی دارند) اعدادی هستند که با آن‌ها در ارتباط (کاری) هستیم، از جمله اعداد طبیعی (اعداد طبیعی یا اعداد صحیح مثبت، اعدادی هستند که از یک شروع می‌شود و تا بینهایت ادامه دارند). پروفیسور لطفی زاده بین اعداد طبیعی اعداد بسیار ریزی را شناسایی می‌کند، مثلاً بین یک تا دو بینهایت عدد وجود دارد، که این اعداد به یک یا به دو بسیار نزدیک هستند (این اعداد تا حدی به یک یا دو نزدیک هستند، عددی مثل $1/9$ با دور گردش تقریباً می‌توان آن را دو تلقی نمود)، این اعداد را فازی و سری اعدادی که به این شکل هستند را سری‌های فازی گویند. فازی اساساً به معنی پیچیدگی و به نوعی ابهام و گنگ بودن مرتبط است، هر چند فازی با این مفاهیم مرتبط است ولی به نوعی فازی با این مفاهیم نیز متفاوت است؛ فازی کوشش می‌کند تا نشان دهد مردم چگونه تفکر می‌نمایند، معنای کلمات و همچنین شیوه‌های تصمیم‌گیری و حس مشترک را مدل‌سازی کنند و اصول ریاضی فازی این است که به بازنمای دانش انسان بر اساس میزان عضویت در برابر اعداد کرسپ که می‌توانند جهان را به مسائل دقیق و مشخص نزدیک نماید و این چیزی است که فازی در برابر آن قد علم می‌نماید. سری‌های فازی به جای این که برخلاف منطق ارسطویی به تقسیم اعداد به صورت این یا آن، سفید یا سیاه می‌اندیشد، بین این موارد قرار می‌گیرد (می‌اندیشد). برخی از ویژگی‌ها بخصوص ویژگی‌های کیفی دارای خواص فازی هستند نه جزئی از سری‌های فازی هستند نه جزئی از سری‌های خشک و مشخص. آنچه مهم است این است که فازی با عدم قطعیت یا با شباهت تفاوت دارد و با گنگ بودن و ابهام همراهی دارد و با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کند که این مسائل محیط خاکستری را می‌پذیرند.

نقش تفکر فازی در فهم زبان قرآن

دکتر حسن باقریان



تفکر فازی بر خلاف تفکر ارسطویی که از دقت بسیار بالایی برخوردار است، تفکری برای شرایط نادقیق و غیرشفاف است. شرایط نادقیق و غیرشفاف نه یک حالت استثناء که اتفاقاً مطابق نظر فازی پژوهان این شرایط در زندگی انسان به مراتب بیش از شرایط دقیق و شفاف است. با این بیان، انسان بیش از نگاه ارسطویی به نگاه فازی نیازمند است. فازی پژوهان معتقدند تفکر ارسطویی تفکری دقیق است و اساساً بیش از اندازه به دقت اهمیت داده است چرا که عرصه واقعیت در زندگی از چنان دقت بالایی برخوردار نیست. تفکر ارسطویی یک "الف" بسیار دقیق را در کنار یک "ب" کاملاً دقیق قرار خواهد داد و با دقت بالا می‌گوید الف، ب است؛ این دقت البته بسیار خوب است ولی مشکل اینجا است که ما همیشه به "الف" و "ب" با دقت‌هایی که در منطق ارسطویی وجود دارد، دست نخواهیم یافت. این موجب می‌شود که در فهم هستی دچار چالش شویم. منطق فازی مدعی است که خلاً موجود در این چالش‌ها را که کم هم نیستند پوشش داده و ضمن تأیید منطق ارسطویی، آن را بخشی از منطق و تفکر خود بدانند. در اینجا جا دارد از استاد مبدع، بزرگوار و ایرانی الأصل و پرتلاش منطق فازی، پروفیسور لطفی‌زاده یاد شود.

هنگامی که از فازی صحبت می‌شود با گزاره‌ها و واژه‌های متعددی در ارتباط خواهیم بود، از جمله «مجموعه‌های فازی»، «منطق فازی»، «تفکر فازی»، «فازی‌شناسی» و «فازی‌نمایی پدیده‌ها» سر و کار خواهیم داشت؛ در این نشست از مفاهیم مذکور بحث خواهد شد ولی عمدتاً بحث حول تفکر فازی و فازی‌شناسی خواهد بود.

دانشوندی و تحقیق به روش مشارکتی

دکتر سیده زهرا اجاق



به منظور آغاز بحث دانشوندی یک اجتماع (community) به نام علم و از طرفی حوزه کلی دیگری تحت عنوان جامعه در نظر گرفته میشود. حوزه کلی جامعه اعم از قانون گذاران، سیاست گذاران، صنعت، بازار و غیره یکی از موارد کلی جامعه نیز عموم مردم هستند. پژوهشگران به عنوان کنشگران اصلی هستند که به کار پژوهش یا آموزش مشغول هستند و داده‌های علمی را تولید و تبدیل به اطلاعات می‌کنند و انتظار دارند که جامعه از خروجی این فعالیت به شکل بهینه بهره‌بردار. روندی در ۳۰ سال اخیر مطرح شده است که البته فرآیند معکوسی است و این است که حوزه علم باید از حوزه عمومی نیز داده‌هایی را دریافت نماید. یعنی علم صرفاً دهنده اطلاعات محسوب نمی‌شود بلکه باید گیرنده آن نیز باشد. در این تعامل است که حوزه علم می‌تواند به رشد برسد. این مسیر چند نقطه عطف دارد: اولین نقطه عطف در بحث سواد علمی مطرح است؛ صاحبان علم در رویکرد سواد علمی به طور مشخص به این صورت در نظر می‌گیرند که کسانی را که بیرون از حوزه خود هستند را دچار نقص علم می‌دانند یا به عبارتی بی‌سواد می‌دانند، اگر سطح سواد مردم افزایش داده شود این مشکل حل می‌شود. برای این منظور، یکسری ابزارها و تکنیک‌ها از دهه ۴۰ یا ۵۰ (میلادی) به جامعه علمی به عنوان راه کار معرفی شدند. به طور مشخص ملاحظه می‌شود همان‌گونه که در دنیا (غرب) سیر پیشرفت سواد علمی صعودی است در ایران نیز فعالیت‌های در این راستا صورت می‌گیرد تا سواد علمی مردم (کشورمان) ارتقاء یابد.

شهروندی و روش‌مندی ارتباطات شهری

دکتر احمد شاکری



در بحث حاضر مهم‌ترین پرسش پیش رو این است: زمانی که روش پژوهشی از یک جغرافیای دیگر منتقل می‌شود دچار چه

چالش‌هایی می‌شود و به زبان دیگر این که چرا بخش اعظمی از نظریه‌ها زمانی که به واسطه ترجمه یا ابزارهای انتقال از یک جغرافیا به جغرافیای دیگر جابجا می‌شوند چگونه دچار بدفهمی یا خوانش نادرست شده یا حتی کارکرد آن‌ها به ضد کارکرد تبدیل می‌شود. برای این که این چشم‌انداز در بحث تحقق یابد، مقدماتی باید ارائه شود. در همین راستا زمانی که درباره موضوع شهر، شهروندی و ارتباطات شهری صحبت می‌شود سه پرسش طرح می‌گردد: چرا باید در مورد شهر گفتگو انجام شود؟ چرا در قالب یک روش‌شناسی این موضوع باید طرح شود؟ چرا ژئوکریتیک که در ایران به‌عنوان نقد جغرافیایی مصطلح شده دچار کژفهمی در دریافت نظریه شده است؟

شهر پدیده‌ای انسانیست و همین موجب می‌شود اغلب مطالبی که در قالب‌های مختلف در خصوص شهر ارائه می‌شوند بحث برانگیز و قابل تفسیر شوند. به همین دلیل است که فهرست بلندبالای افراد نشان می‌دهد نظریه پردازان بسیاری مایلند آرای خود را در حوزه شهرپژوهی ارائه کنند. بر همین اساس است که با احتیاط می‌شود گفت هنوز چالش‌های بسیاری بر برداشت‌های متفاوت از شهرپژوهی می‌تواند وجود داشته باشد. به عبارتی می‌توان گفت شهرپژوهی در شکل *city studies* و *Urban studies* یک تخصص و سواد شهر یک دانش است. ما در شهر به مثابه مجموعه‌ای دربرگیرنده از رخدادهای و فضاها و مکان‌ها و اتفاقات مختلف فرهنگی و هنری مواجهیم که زاویه دید هر کدام از ما به منزله یک روایت از آن تلقی می‌شود. وقتی راجع به شهر صحبت می‌شود، قطعاً بحث هویت شهری مهم است و زمانی که بحث در مورد هویت است، موضوع تحلیل فضا با اهمیت می‌شود و بیش از آن تئوری‌های میان رشته‌ای نظیر تئوری شکل شهر اهمیت پیدا می‌کند. اگر بخواهیم تعریفی توافقی در مورد هویت شهری داشته باشیم می‌توان گفت هویت شهری مجموعه‌ای از مؤلفه‌های طبیعی، انسانی و مصنوعی (ساخته دست بشر) است. وقتی راجع به هویت و شهر صحبت می‌شود مباحث مرتبط با تحلیل فضا را بایستی بررسی نمود؛ هرچند مطالعات مرتبط با فضا در مکاتب فکری مختلف از سال ۱۹۴۰ به بعد شکل‌های متفاوتی داشته است؛ در ایران هم مقالاتی در خصوص تحلیل فضا به‌مثابه گفتمان نگاشته و ترجمه شده که مقاله دکتر کاشی در سال ۱۳۹۰ از جمله این مقاله‌هاست. بر همین اساس در تحلیل فضا، وقتی پژوهشگر به دنبال واکاوی فضایی باشد، ابتدا باید در مورد سبک مکان آن بحث شود، این که ساختار فضا گسسته است یا شکلی پایدار دارد.

جایگاه تحلیل‌های داده محور در علوم انسانی دیجیتال

دکتر مسعود قیومی



برای یافتن جایگاه تحلیل‌های داده محور در چارچوب علوم انسانی دیجیتال نیاز است مفاهیم اولیه‌ای مطرح شده و تعریف گردد. ابتدا نیاز است با اصطلاح علوم انسانی دیجیتال و همچنین موضوعاتی چون سطوح کفایت چامسکیایی و همچنین زبان‌شناسی پیکره‌ای یک آشنایی اولیه صورت پذیرد.

براساس تغییرات جهان، پیرامون بشر امروز، حجم زیادی از اطلاعات انباشته شده است و منابع تولید اطلاعات بسیار متنوعی به وجود آمده است. منابع این اطلاعات از تلفن همراه و رایانه‌های شخصی هر فرد گرفته تا پایگاه‌های داده، مراکز داده و منابع دیگر اطلاعاتی این محیط پیرامون را شکل می‌دهد. زمانی که بحث علوم انسانی دیجیتال مطرح می‌شود، به این صورت می‌توان تعبیر کرد که علوم انسانی دیجیتال محصول مواجه شدن علوم انسانی سنتی (علوم انسانی رایج) و روش‌های رایانشی و الگوریتمی است؛ بنابراین، مشترکات علوم انسانی و فناوری اطلاعات در کنار هم علوم انسانی دیجیتال شکل می‌دهد به گونه‌ای که یک فضا چندگانه ایجاد می‌شود و از آن شرایط برای توصیف استفاده می‌شود تا به هدف غایی که همانا رسیدن به دانش است دست یافته شود. وقتی راجع به علوم انسانی صحبت می‌شود وارد یکسری جزئیاتی خواهیم شد، که تلاش می‌شود به شیوه مناسب جزئیات توضیح داده شود. بعضی اوقات ممکن است ایده‌ها و مباحثی که مطرح می‌شود دچار پارادکس شود؛ درحالی که ورود به حوزه رایانه به این معناست که مسائل خیلی دقیق و واضح بدون این که هرگونه ابهامی داشته باشد مطرح شود و اطلاعات باید به صورت نظامند براساس ساختاری که در کامپیوتر وجود دارد برای حل مسائلی که در حوزه علوم انسانی است، استفاده شود (بوردیک و همکاران، ۲۰۱۲). بنابراین عبارات، علوم انسانی دیجیتال را به این صورت می‌توان تعریف کرد که این موضوع انعکاس یافته‌های نظری و روش‌شناسی شناخته شده موجود در حوزه علوم انسانی است که در قالب دنیای دیجیتال امروز به صورت کاربردی یا تهیه ابزاری برای بدست آوردن دانش جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادامه به سطوح کفایت چامسکیایی، زبان‌شناسی پیکره‌ای، علم داده، رابطه میان علم داده، تجزیه و تحلیل داده و تحلیل داده، رابطه داده، اطلاعات و دانش، بخش‌های علم داده پرداخته شده است.



علوم انسانی رایانشی: معرفی چند ابزار

دکتر آتوسا رستم بیک

اغلب پژوهشگران حوزه علوم انسانی کاربر نرم افزارهایی که در سخنرانی «جایگاه تحلیل‌های داده محور در علوم انسانی دیجیتال (آقای دکتر مسعود قیومی) مطرح شد»،

هستند. امروزه شاهد این هستیم که تحلیل‌های رایانشی در بسیاری از حوزه‌های علوم انسانی به کار گرفته می‌شود و نرم‌افزارهای تحلیل کیفی، کمی و محاسبات آماری گوناگونی در دسترس پژوهشگران قرار دارد. در ادامه به برخی از این نرم‌افزارهای کاربردی و برخی از چالش‌های رایانشی شدن علوم به ویژه علوم انسانی پرداخته می‌شود.

امروز از علوم انسانی رایانشی، Techno-humanities نام برده می‌شود که منظور به کارگیری فناوری (تکنولوژی) در علوم انسانی است که مهم‌ترین آن شاید همان فرآیند دیجیتالی شدن داده‌ها، پرسشنامه‌ها و فرایند تحلیل باشد که در مقابل علوم انسانی سنتی مبتنی بر مشاهده و استفاده از کاغذ، مصاحبه، پرسشنامه کاغذی و ... قرار می‌گیرد. ابتدایی‌ترین پیامد علوم انسانی رایانشی حذف کاغذ و جایگزینی آن با متوت دیجیتال است. امروزه دیگر بحث انتخاب و علاقه به علوم انسانی رایانشی مطرح نیست؛ بلکه صحبت از یک ضرورت و نیاز است. هر یک از ما در سطحی با متون الکترونیک دیجیتال سروکار خواهیم داشت؛ متونی که قالب‌های (format) مختلفی دارد، گاهی به صورت عکس ذخیره می‌شوند و پژوهشگر با این آرشیوهای دیجیتالی مواجه است و کتاب‌ها و کتابخانه‌های دیجیتالی اصلی‌ترین منابع در دسترس او هستند. در چنین شرایطی، آشنایی با انواع فرمت داده دیجیتالی، چگونگی تبدیل آنها به یکدیگر، همخوانی نداشتن فرمت‌ها با تنظیمات برخی از رایانه‌ها از جمله چالش‌هایی است که پژوهشگر روزانه با آنها مواجه است. در نهایت با نگاهی تخصصی‌تر، پژوهشگران اغلب مجبور هستند با داده‌بازی که در فضای مجازی در اختیار دارند کار کنند، داده معتبر را از غیرمعتبر شناسایی کنند و بر مبنای همان پیکره داده دیجیتالی تحلیل‌هایشان را انجام دهند. تحلیل‌های مبتنی بر پیکره به ویژه در علوم انسانی، چه از منظر کیفی و چه کمی این امکان را فراهم می‌آورد، که نتایج قابل اعتمادتری ارائه شوند و پژوهشگر صرفاً بر مبنای برداشت شخصی خود تحلیلی ارائه ندهد، بلکه بر مبنای حجم زیادی از داده صحبت خواهد کرد، امکان دفاع از مطلبی که بیان می‌شود وجود دارد. این حداقل دستاورد استفاده از پیکره‌های بزرگ و به کارگیری ابزارهای تحلیل رایانشی کمی و کیفی در علوم انسانی است.

گونه پژوهی روش‌شناسی‌های مطرح در علوم انسانی

دکتر عبدالمجید مبلغی



در این نشست به یک یا دو تکنیک روش‌شناسی پرداخته خواهد شد. یک نکته مقدماتی که در نشست پیشین نیز محضر بزرگواران مطرح شد این است که، روش تحقیق به مدیریت دانشی آماده‌ها مربوط می‌شود، در حالی که روش‌شناسی به آرایش و نظم حاکم بر انگارها نظر دارد. از این جهت روش تحقیق و روش‌شناسی با هم متفاوت هستند. اگر از یک پژوهش در حوزه علوم انسانی به مثابه یک کنفرانس علمی استعاره کنیم، آنگاه روش‌شناسی نقش دبیر علمی و روش تحقیق نقش دبیر اجرایی آن را دارد. پیش از پرداختن به روش‌شناسی اگر یک نگاه کروئولوژیکال و وقایع‌شناسانه از نحوه بروز و ظهور روش‌شناسی نداشته باشیم، آنگاه مباحث به صورت قدم زدن در سرزمین ناشناخته خواهد بود؛ لازم است ابتدا درکی از منطق و شیوه پردازش روش‌شناسی روی بردار زمان در نظر گرفته شود، تا فهم نحوه گسترش تاریخی روش‌شناسی‌ها ممکن شود.

ما ۶ خانواده روش‌شناسی داریم. در حوزه مدرن با خانواده‌های روش‌شناسی پوزیتیویسم (اثبات‌گرایی)، تفهم‌گرایی و انتقادی روبرو هستیم؛ در حوزه روش‌شناسی‌های پست مدرن با خانواده‌های پدیدارشناسی، زبان‌شناسی، ساختارگرایی و پسا ساختارگرایی مواجه‌ایم. سه مورد اول (پوزیتیویسم، تفاهم‌گرایی و انتقادی) معرف سه خانواده بزرگ روش‌شناسی‌اند که هر کدام مصادیق و اجزاء خود را دارند (روش‌شناسی‌های دیگری را در زیر مجموعه خود دارند). در این جلسه به چهار گروه از این روش‌شناسی‌ها می‌پردازیم. این چهار گروه عبارتند از روش‌شناسی‌های پوزیتیویستی، تفهمی، انتقادی و پدیدارشناختی.

تبارشناسی روش‌های نقش‌آفرینی دین در علم‌ورزی

دکتر سید محمد تقی موحدابطحی



در آغاز برای هم افقی در عرصه مفاهیم، دو مفهوم دیرینه‌شناسی و تبارشناسی را با ارائه تعریف مختصری از هم تفکیک می‌نمایم: در دیرینه‌شناسی مفهومی که تا کنون نبوده یا در گذر زمان گسستی در معنای آن رُخ داده بررسی می‌شود تا شکل‌گیری مفهوم یا سیر تحول مفهومی در بستر زمان نشان داده شود. در تبارشناسی علاوه بر این اقدام، نقش عوامل برون‌گفتمانی (اغلب بحث قدرت) در شکل‌گیری و گسترش یک مفهوم یا یک نظریه بررسی می‌شود.

وقتی از تبارشناسی روش‌های نقش‌آفرینی دین در عرصه علم‌ورزی صحبت می‌شود، می‌توانیم بحث را تا صدر اسلام دنبال کنیم، یعنی جایی که جهان اسلام با اندیشه‌های شرق و غرب خود مواجهه شد. تأثیرگذاری اندیشه‌های اسلامی در فرآیند علم‌ورزی در برخی از حوزه‌ها بسیار برجسته است. برای مثال دانشی که امروزه با عنوان فلسفه اسلامی از آن یاد می‌شود، محصول تأثیرگذاری آموزه‌های اسلامی در فلسفه ارسطویی، افلاطونی و نوافلاطونی است. این تأثیر تا حدی بوده است که دکتر داوری اردکانی از مفهوم شکل‌گیری فلسفه اسلامی یاد می‌کنند و البته بعدها از این مفهوم عدول کردند؛ ولی امروزه بسیاری مدافع عنوان فلسفه اسلامی هستند. در شاخه‌های دیگر دانش نیز دین اسلام نقش‌آفرینی‌هایی داشته است. مثلاً در جغرافیا که ممکن است تصور شود دین نمی‌تواند در آن تأثیرگذار باشد، می‌توان به کتاب معجم البلدان یا قوت حموی در قرن هفتم اشاره کرد که در آن انگیزه‌های دینی برای فراگیری جغرافیا مطرح می‌شود. یا شاهد نقشه‌هایی هستیم که کاربردهای اسلامی داشته (برای دریافت مالیات‌های متفاوت) و ... وقتی یک پزشک سنتی به استناد این روایت که در حرام هیچ‌گونه شفایی نیست؛ در جایی که طب قدیم از شراب در تجویزهای دارویی خود استفاده می‌کرده، آن را تجویز نمی‌کند (مگر از باب ضرورت قطعی) نوع دیگری از نقش‌آفرینی دین در عرصه علوم کاربردی را شاهد هستیم.

اما در این بحث علوم پیشامدرن مدنظر نخواهد بود، بلکه بحث ناظر به نقش‌آفرینی آموزه‌های اسلامی در رابطه با علم جدید خواهد بود، یعنی آن علمی که در گذر زمان به گونه‌ی نسبت آن با دین کم شده و سکولار شده است.



حضور روش در پژوهش به مثابه بستری مقدماتی برای تهیه یک متن

علمی و آکادمیک

دکتر عبدالرحمن حسنی فر

روش در پژوهش چه جایگاهی دارد؟ و این که طرح مباحث مربوط به آن چه کمکی به ارتقاء جایگاه پژوهش می کند؟ من در ابتدا بحثی مقدماتی را مطرح می کنم تا دکتر احمدزاده به طور مشخص آن را در یک حوزه مطالعاتی که تاریخ فرهنگی باشد، بکار ببرند و به نوعی

تکمیل کننده بحث مقدماتی این نشست باشند. هر چند بنده نیز تلاش خواهم کرد در صورت لزوم ارائه مصداق، نمونه‌هایی را مطرح کنم که به حوزه فرهنگ و تاریخ و سیاست و جامعه که موضوع ایشان است، نزدیک باشد. جایگاه روش در تحقیق به بهانه ارتقاء پژوهش یا به عبارت دیگر «چگونه روش می تواند در تولید یک متن علمی و آکادمیک تأثیر داشته باشد»، محور بحث بنده است. البته به این نکته نیز واقف هستم که این نقش، به مثابه بستری مقدماتی برای خلق یک اثر است که در کنار قدرت ذهن و میزان خلاقیت و نوآوری محقق می تواند به تولید اثر مطلوب کمک کند. کاری هم به بستر و زمینه‌ی فرهنگی - سیاسی و میزان تخصیص بودجه برای پژوهش در معنای عام آن و خاصش که حوزه علوم انسانی باشد، ندارم که آنها نیز در ارتقا پژوهش به سهم خود تأثیر دارند.

روش در یک تعریف کلی، قواعد راه بردن درست فکر است. علم جدید با روش بوجود آمد و علم چیزی جدای از روش و زائد بر آن نیست. کسی مثل دکارت به عنوان بنیانگذار علم جدید عنوان کتاب خود را گفتار در روش می گذارد. یا کانت به نقد خرد ناب یا سنجش عقل محض می پردازد که نوعی پرداختن به روش است. فرانسویس بیکن به انواع بتها (علاقی شخصی، تعلقات تاریخی و سنتی، تعلقات زبانی و اندیشه‌ای) یا بحث «فورم» برای حوزه صنعت می پردازد، نوعی پرداختن به روش است. حال آنکه دکارت طرفدار اصالت عقل جدید بود و بیکن طرفدار تجربه گرایی. هر دو هم مؤسس روش بودند. مسلماً علم جدید از روش جدا نیست به عبارت دیگر تأکید بر روش نوعی تأکید بر علم جدید نیز هست. علم جدید شامل جامعه شناسی، دانش سیاست جدید، فرهنگ شناسی جدید، تاریخ، الهیات، اقتصاد و ادبیات و روان شناسی است و این نکته مهمی است که روش علمی با علم جدید همراه بود و هر دو با هم پدیدار شدند.

مبانی و روش‌های پژوهش در دانش‌نوین تاریخ فرهنگی

دکتر محمدامیر احمدزاده



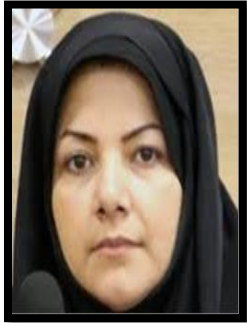
تاریخ فرهنگی به مفهوم خوانش فرهنگی از هر پدیده‌ای که در زیست اجتماعی انسان مؤثر است. در تاریخ فرهنگی همچون خودِ دانش تاریخ، اساساً انسان اجتماعی محور تحلیل فرهنگی قرار می‌گیرد و هر پدیده‌ای که در حیات فرهنگی - اجتماعی انسان ایفای نقش می‌کند به عنوان امر فرهنگی با در نظر داشتن نقش بسترهای فرهنگی در وقوع پدیدار مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

امکانات روش‌شناسی و معرفت‌شناسی تاریخ فرهنگی موجب بسط قلمرو موضوعی دانش‌هایی چون تاریخ می‌شود. تاریخ فرهنگی صداهای مختلف، متکثر، تفسیرها و تأویل‌های متنوعی از یک پدیدار ارائه می‌کند. در سنت تاریخ‌نگاری کلاسیک انعطاف و همه‌شمولی وجود نداشت اما تاریخ فرهنگی تعاملات منعطف‌تری را در مواجهه با فرهنگ‌ها و جوامع مختلف از خود نشان می‌دهد. لذا تاریخ فرهنگی گامی بزرگ برای اعاده تاریخ به مردم، زنان، مهاجران گروه‌های سرکوب شده اجتماعی است.

فرهنگ متغیر اصلی در مسائل، موضوعات و تحلیل‌های تاریخ فرهنگی است. فرهنگ یعنی مجموعه قواعد، هنجارها، ارزش‌ها، عادات، آداب و نهادهایی که از طریق تعلیم و تربیت منتقل می‌شوند. این تعریف، فرهنگ را به مثابه امر جمعی در نظر می‌گیرد که در بطن آن فرد، فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های خاص وجود دارد.

کاربرد علم اعصاب در روان‌شناسی زبان

دکتر حوریه احدی



در جهان امروز میان‌رشته‌ای‌ها به سرعت در حال رشد و گسترش هستند و پرداختن به آن‌ها از ضرورت‌های است که باعث رفع بسیاری از مشکلات و نیازهای کشور می‌شود، به تعریف حوزه روانشناسی زبان پرداخت و گفت: روانشناسی و عصب‌شناسی زبان از میان رشته‌ای‌هایی هستند که می‌توان آن‌ها را در قرن بیست و یک زیرمجموعه عصب‌شناسی شناختی قرار داد. روانشناسی زبان به بررسی نحوه درک، تولید و فراگیری زبان می‌پردازد و عصب‌شناسی به مطالعه مکانیزم‌های کنترل‌کننده درک، تولید و فراگیری زبان در مغز انسان. قبل از پرداختن به روش‌های مورد استفاده در پژوهش‌های روانشناسی زبان، ابتدا به طور مختصر به تاریخچه روان‌شناسی زبان و نحوه ورود عصب‌شناسی به این حوزه پرداخته می‌شود. رشته جدید روان‌شناسی زبان در طول دهه ۱۹۵۰ ظهور کرد. تاریخچه روان‌شناسی زبان، به پایان قرن هجدهم، زمانی که تحقیقات تجربی به طور جدی آغاز شده است بازمی‌گردد. با این حال، منطقی است که از جایی شروع کنیم که عموماً اعتقاد بر این است که روان‌شناسی زبانی در اوایل دهه ۱۹۵۰ و بیشتر آغاز شده است. پس از آن، تقریباً دو قرن، از دوره رمانتیک اولیه تا این دوران، در زمان سفر خواهیم کرد.

اولین رویداد سمینار میان رشته‌ای در روان‌شناسی و زبان‌شناسی از ۱۸ ژوئن تا ۱۰ آگوست در دانشگاه کرنل برگزار شد. این سمینار با هدف "کاوش در روابطی که ممکن است بین حوزه‌های روان‌شناسی و زبان‌شناسی وجود داشته باشد" و ارائه توصیه‌هایی برای توسعه زمینه‌ای از همپوشانی که "روان‌شناسی زبان" ابداع می‌کند، برگزار شد. رویداد دوم انتشار کتاب زبان و ارتباطات جورج میلر بود. این کتاب درسی به بررسی وضعیت هنر در روان‌شناسی زبان و ارتباطات می‌پردازد. در ادامه مشکل نظم سریال در رفتار کارل لشلی، روش جمع‌آوری داده از پاسخ‌های آگاهانه (پرسشنامه، فشردن دکمه، واکنش صوتی، واکنش‌های صوتی)، روش جمع‌آوری داده از پاسخ‌های ناخودآگاه (رد چشم، پتانسیل‌های مغزی رویداد-محور، تصویربرداری تشدید مغناطیسی کارکردی) پرداخته شده است.

کاربرد پژوهش‌های علوم اعصاب در پیشگیری و درمان اعتیاد

دکتر اسماعیل ناصری



اعتیاد را شدیدترین شکل بی‌نظمی مصرف مواد و یک اختلال مزمن مغزی نامید که توسط عوامل زیست اجتماعی قوی شکل می‌گیرد که پیامدهای مخربی برای افراد و جامعه دارد. اختلال مصرف مواد به طور قابل توجهی در طول ۳ دهه گذشته پیشرفت کرده است که بخشی از آن به دلیل پیشرفت عمده در تحقیقات ژنتیک و علوم اعصاب و توسعه فناوری‌های جدید است، از جمله ساخت ابزارهایی برای بررسی تغییرات مولکولی در جمعیت‌های عصبی خاص در مدل‌های حیوانی اختلال مصرف مواد و همچنین دستگاه‌های تصویربرداری مغز برای سنجش کارکرد مغز و شیمی عصبی در انسان است. پیشرفت‌های امروزه در درک انسان از رشد مغز و نقش ژن‌ها و محیط بر ساختار و عملکرد مغز، پایه‌ای را برای توسعه ابزارهای مؤثرتری برای پیشگیری و درمان اختلال مصرف مواد ایجاد کرده است. درک عمیقی از مکانیسم‌های عصبی زیستی، ژنتیکی، اپی‌ژنتیکی و محیطی زمینه ساز اعتیاد به محققان کمک می‌کند تا اهداف جدیدی را برای مداخلات پیشگیری و درمان شناسایی کنند. علاوه بر این، فناوری‌های پیشرفته (از توالی‌یابی و دستکاری ژن، تا فناوری‌های تصویربرداری حساس‌تر، تا دستگاه‌های تحریک مغز، تا فناوری‌های اطلاعات و ابزارهای سلامت در گوشی‌های همراه) ظرفیت بی‌سابقه‌ای برای بررسی اعتیاد و علل آن ایجاد می‌کنند. در ادامه به نوروبیولوژی خطر اعتیاد، عصب‌شناسی مغز معتاد، در توسعه راهبردهای جدید برای پیشگیری و درمان اختلال مصرف مواد، تسریع در توسعه مداخلات پیشگیری جدید، تسریع در توسعه درمان‌های جدید، درمان‌های بیولوژیکی، درمان‌های تحریک مغز و محیطی پرداخته شده است.



**تحقیقات علوم اجتماعی و رفتاری در دام‌های نظریه: واکاوی و
شیوه‌های برون رفت
دکتر بهمن حاجی‌پور**

اساساً هدف علم، چیزی جزء شناخت جهان نیست؛ وقتی که صحبت از علم می‌شود، علم را رویکردی برای شناسایی جهان می‌دانیم. دو منظر برای مواجهه با جهان وجود دارد: تجربه و عقل. منظر تجربه از طریق آزمایش و مشاهده تلاش می‌کند تا جهان را شناسایی نماید و از منظر عقل، قابلیت درون انسان وجود دارد که بواسطه آن انسان می‌تواند ماهیت جهان را شناسایی نماید. منظور از جهاندر اینجا، جهان اجتماعی است و در حوزه مدیریت هم به صورت خاص "جهان سازمانی" است.

نکته این است هیچ پژوهشی، حتی در رویکرد آزمایش و تجربه، نمی‌تواند ادعا کند که آزاد و رها از نظریه است. نظریه به گونه‌های مختلفی تعریف می‌شود: نظریه به عنوان یک مدل توضیحی، نظریه به عنوان یک سری اظهارات منظم و منسجم، نظریه به عنوان یک مدل تفسیری، نظریه به عنوان یک چارچوب تفسیری، نظریه به عنوان یک سری از اصول و قوانین تلقی کرد که با استفاده از این اصول و قوانین به توصیف جهان مبادرت می‌شود. در ادامه به اثرات نظریه انتخاب شده بر فرایند تحقیق، نظریه بار بودن مشاهده، امکان تشخیص نظریه خوب، نسبی گرایی، عوامل موثر بر انتخاب نظریه در پژوهش، راه‌های برون رفت از خطاهای نظریه پرداخته شده است.



پارادوکس و روش‌های خلق نظریه‌های جدید در مدیریت

دکتر نادر سید کلالی

پارادوکس در زبان فارسی معادل، متناقض‌نما می‌باشد؛ ولی بیشتر خود عبارت پارادوکس در فارسی کاربرد دارد. می‌خواهیم بررسی کنیم که پارادوکس چگونه می‌تواند در علم مدیریت منشاء اثر و مفید باشد. ابتدا لازم است که پیشینه پارادوکس را بشناسیم. پارادوکس از دو واژه

Para، که در زبان یونانی باستان به مفهوم تناقض و Doxa به معنی عقیده و نظر عمومی است تشکیل شده است. پارادوکس را می‌توان به مفهوم تناقض با عقل سلیم یا نظر عمومی معرفی کرد. پارادوکس، گزاره‌ای است که با معنای ظاهری‌اش متفاوت است. در طنز این موضوع بیشتر دیده می‌شود که گاهی به شکل کنایه یا حتی هجو مطرح می‌شود. موقعیت‌سازی با ایجاد پارادوکس، می‌تواند موقعیت‌های خنده‌دار یا حتی حیرت‌آوری را برای شنونده یا بیننده ایجاد کند.

ریشه‌های پارادوکس هم در جهان غرب است و هم شرق؛ در شرق مفاهیم Yin و Yang نمونه‌ای از تفکر پارادوکسیکال است. شرق آسیا همیشه پیوندی با دوگانه‌ها داشته است. از منظر آنها تاریکی و روشنایی توأمان هستند؛ یا موضوع برتری ندادن به جنبه مردانگی و تضعیف نکردن جنبه زنانگی در همین راستا قابل بررسی است؛ عقیده بر این بود که باید به هر دو جنبه ارزش داده شود. در غرب بین فیلسوفان یونانی، بحث پارادوکس بسیار مطرح شده است. مثلاً زنون و سقراط را می‌توان نام برد. در پارادوکس زنون داستان آشیل و لاک پشت مطرح شده است. سقراط همیشه در استدلال‌های خود شیوه کنایه آمیزی دارد، در کتاب ضیافت (افلاطون)، در آموزش‌هایی که سقراط (استاد افلاطون) به شاگردان خود می‌داد؛ مشاهده می‌شود که همواره سقراط با بیان جمله‌ای بی‌اطلاعی خود را نشان می‌دهد، ولی در ورای آن جمله، سقراط کاملاً مطلع است ولی خود را بی‌اطلاع (نادان) نشان می‌دهد و به طور دائم مفهومی را پرورش می‌دهد و پیچیدگی‌های آن را نشان می‌دهد. جمله معروفی سقراط دارد، که می‌گوید: «من می‌دانم که هیچ چیز نمی‌دانم»، که این جمله هم نمونه‌ای از تناقض است. این نگاه سقراط پژوهشگر را به تفکر انتقادی تشویق می‌کند.



مسئله روش در مطالعات فرهنگی

دکتر حسین میرزایی

روش در بحث علم موضوعیت زیادی دارد. به ویژه، در تعریف علم در دو یا سه قرن اخیر که در علوم اجتماعی، طبیعی و فنی از نگاه پوزیویستی مطرح می‌شود، روش پژوهش بسیار حائز اهمیت تلقی می‌شود. در این باب سخن معروف دکارت: «رسیدن به حقیقت ممکن نیست جز از طریق روش» می‌تواند راهگشا باشد. وقتی علم را از دیدگاه پوزیویستی تعریف می‌کنند، سخن از «علم، به مثابه معرفتی سیستماتیک و عینی» به میان می‌آید. در این تعریف، سیستماتیک و عینی بودن روش بسیار مدخلیت دارد. به عبارت دیگر علم، معرفتی روش‌مند است، به گونه‌ای که روش در آن جایگاه پیدا می‌کند و در مکان اصلی خود قرار می‌گیرد. اساساً عینیت و سیستماتیک بودن، جایگاه ویژه‌ای را برای روش فراهم می‌کنند. در حوزه مطالعات فرهنگی، اساساً این دغدغه دیگر دغدغه علم نیست و از آن عبور کرده‌اند. این به‌واقع از ویژگی‌های بین‌رشته‌ای بودن است. به عبارت دیگر، پژوهشگران حوزه مطالعات فرهنگی روش‌مند بودن، عینی بودن و سیستماتیک بودن را به عنوان ویژگی‌های علم مطرح نمی‌کنند و آگاهانه از آن پرهیز دارند، زیرا هیچ فضیلتی برای آن ایجاد نمی‌کند، بلکه چالش‌هایی را سبب می‌شود که پژوهشگر را دچار مشکلاتی خواهد کرد. با در نظر گرفتن روش‌مند بودن، عینی بودن و سیستماتیک بودن علم، مشکلاتی به‌ویژه در فهم مساله‌ای که پژوهشگر با آن مواجهه است ایجاد خواهند شد. به دلیل میان‌رشته‌ای بودن مطالعات در قلمرو فرهنگ، این مطالعات اصطلاحاً روش‌زدوده هستند؛ یعنی روش‌زده نیستند. به عبارت دیگر اگر در یک سرپوستار، روش‌زدگی و در سوی دیگر آن، روش‌زدودگی مطرح باشد و پژوهشگران مجبور به انتخاب از میان یکی از این دو شوند، حتماً در مطالعات فرهنگی روش‌زدودگی وجود دارد نه روش‌زدگی. این در حالی است که در علم، برای روش‌زدگی ظرفیت بیشتری وجود دارد. هیچ الزامی وجود ندارد که گفته شود علم یعنی روش‌زدگی؛ علم روش‌مندی است نه روش‌زدگی.



اصول و الزامات آزاداندیشی در علوم انسانی با تأکید بر

پژوهش‌های حوزه فلسفه فرهنگی

دکتر رضا غلامی

همواره در محیط‌های آکادمیک، با مفهوم مهمی با نام آزاداندیشی یا آزادی فکر روبرو هستیم و کمتر کسی را می‌توان یافت که خود را طرفدار آزاداندیشی معرفی نکند. با این حال، دو چیز از اهمیت فراوانی برخوردار است: تعمق در مفهوم آزاداندیشی و الزامات آن و محک میزان وفاداری خود به آزاداندیشی با شاخص‌های مرتبط.

آزاد اندیشی دیدگاهی است که معتقد است موضع‌گیری‌های مربوط به حقیقت و آنچه وابسته به حقیقت است، باید بر اساس منطق، عقل، و سطح بالایی از بی‌طرفی شکل بگیرد، به جای خرافات، موهومات و جانبداری‌های عاطفی، متعصبانه، منفعت طلبانه، سیاسی، اقتدارگرایانه یا از سر ترس و احتیاط. آزاداندیشی موکد چنان ظرفیتی است که یک اندیشمند را قادر می‌کند تا ایده‌ها و افکار خود را که ممکن است در بدو امر برای بعضی عجیب و نامتعارف جلوه کند خلق کند. در واقع، به دلیل آزاداندیشی است که ابداعات و نظریه‌های مهمی در فلسفه و علوم انسانی شکل می‌گیرد و اگر آزاداندیشی در میان برخی از اندیشمندان و دانشمندان علوم انسانی و اجتماعی مجال ظهور و بروز نمی‌یافت، امروز خبری از جریان نوآوری‌های فکری نبود. در این میان، تفکر انتقادی یکی از مهم‌ترین اضلاع آزاداندیشی است. یعنی اقتضای آزاداندیشی فراهم ساختن بسترها و لوازم منطقی تفکر انتقادی است. تفکری که بتواند با ارائه نقاط قوت و نقاط ضعف یک فکر، البته در چارچوب اخلاق علمی، نه تنها پنجره‌های تازه‌ای را به روی اندیشه می‌گشاید، بلکه امکان بهبود فکر مورد نقد را فراهم می‌سازد.

بعضی معتقدند در علم چیزی به نام بی‌طرفی وجود ندارد اما به نظر می‌رسد اگر بی‌طرفی مطلق هم وجود نداشته باشد، کوشش برای رسیدن به بالاترین سطح بی‌طرفی، کوششی ممدوح و راهگشا است. یکی دیگر از اقتضائات آزاداندیشی، انعطاف‌پذیری است. انعطاف‌پذیری که نقطه مقابل آن تحجر و دگماتیسم است نه سست‌اندیشی یا نسبی‌گرایی رادیکال، باب خلاقیت و نوآوری را باز می‌کند. بعضی از تحقیقات نشان می‌دهد، «انعطاف‌پذیری شناختی» یک مهارت حیاتی انسان در سازگاری با زمان و مکانی است که دائماً در حال تغییر است. به بیان دیگر، «تفکر انعطاف‌پذیر کلید خلاقیت است یعنی توانایی اندیشیدن به ایده‌های جدید، ایجاد ارتباطات جدید بین ایده‌ها و ایجاد نظریات نو».



سوگیری‌های پنهان: اثرپذیری روش‌های پژوهش از تفاوت‌های

فرهنگی

دکتر فاطمه براتلو

موضوع محوری سخنرانی امروز «سوگیری» است. مسأله سوگیری آنچنان مهم است

که نیومن (۱۳۸۹) آن را محور و کانون هرگونه بحث و نظر درباره روایی و پایایی می‌داند.

همانطور که می‌دانید سوگیری بیشتر معطوف به تحقیقات کیفی است، با این حال در آغاز و برای تقریب به ذهن تعریفی از سوگیری ارائه می‌شود. طبق نظریه اندازه‌گیری به عنوان مضمونی که به پیکره‌های از نظریه‌های ریاضیاتی و روش‌شناسانه در مورد پایایی و روایی مرتبط است، در تعریف سوگیری می‌توان گفت مشاهده ما از یک متغیر تصادفی یا یک نمونه مورد مطالعه همواره مساوی است با جمع میان سنجه واقعی و ناب با مجموع خطای نظام‌مند یا سوگیری غیرتصادفی و خطای تصادفی غیرنظام‌مند که البته ناگزیر و تصادفی است. بخشی از بایاس‌ها به خطاهای تصادفی غیرنظام‌مند و ناگزیر پژوهشگر برمی‌گردد و بخشی دیگر به خطاهای نظام‌مند غیرتصادفی. به هر حال پرواضح است که سوگیری بر نتایج پژوهش تأثیرگذار خواهد بود. در اینجا به طور خاص صحبت از نوعی سوگیری پنهان است که حاصل عدم توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های فرهنگی متفاوت در هنگام انجام مطالعاتی است که در سطوح مختلف تحلیل در سطح ملی/بین‌المللی و یا فراملی و نیز در واحدهای مختلف تحلیل از فرد تا اجتماعات متمایز و یا در سطح تحلیل سازمان بویژه در مطالعات تطبیقی و مقایسه‌ای به انجام می‌رسد. در ادامه به توضیح و تبیین سوگیری پنهان، اهمیت بحث و امکان بروز انواع مغالطه پرداخته می‌شود.



بازتابندگی: مفهومی کلیدی در مواجهه با سوگیری در پژوهش‌های

کیفی

دکتر الهام ابراهیمی

تفاوت‌های پارادایم‌های کیفی و کمی پژوهش حتماً باید در بحث سوگیری مورد توجه قرار گیرد، حتی زمانی که در مورد موضوعی مانند سوگیری و مفروضات پژوهشگر بحث می‌شود، رویکردها و روش‌های مختلف پژوهش کیفی هم باید مورد توجه باشد. در محور سوم واژه‌ای تحت عنوان Reflexivity که در ادبیات این حوزه وجود دارد را طرح می‌کنم. ترجمه‌ای که من برای آن ترجیح می‌دهم «بازتاب‌پذیری» است، از این جهت که به محتوای موضوع بسیار نزدیک است. نهایتاً به برخی از مصادیق سوگیری در روش‌های پژوهش کیفی مانند پدیدارشناسی، نظریه‌پردازی داده بنیاد و روش‌های دیگر اشاره می‌کنم تا مشخص شود منظور از مواجهه با چنین سوگیریهایی در روش‌های پژوهش چیست.

از لحاظ پارادایم‌های فلسفی در پژوهش‌های علوم انسانی با پارادایم‌های متعددی روبرو هستیم. اگر دو سر طیف در پارادایم‌های پژوهش در نظر گرفته شود، یک سوی آن پوزیتیویسم (اثبات‌گرایی) و سوی دیگر تفسیری است (مشخصاً بین این دو پارادایم نیز پارادایم‌های متعددی وجود دارد) و این موارد از بُعد هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی و روش‌شناسی تفکیک می‌شوند. در ادامه به تفاوت‌های کلیدی میان پارادایم‌های کیفی و کمی پژوهش از نظر براون و کلارک (۲۰۲۲)، پیوستار تحقیقات کیفی، بازتابندگی و صورت‌بندی جدیدی از مواجهه با سوگیری، بازتابندگی کارکردی و بازتابندگی رشته‌ای، سوءگیری و پدیدارشناسی، برخی مناقشات و پرسش‌های متداول در نظریه‌پردازی داده‌بنیاد پرداخته شده است.



تحلیل‌گری به عنوان روشی داده‌محور برای تصمیم‌گیری در حوزه

منابع انسانی

دکتر الهام ابراهیمی

یکی از اهدافی که در پیش نشست‌های همایش به دنبال تحقق آن هستیم این است که روش‌های پژوهش نوین و رویکردهای جدیدی که به مبحث روش تحقیق وجود دارد معرفی شود و دیدگاه‌های متخصصان حوزه‌های مختلف در این مورد، محل تعمق قرار گیرد.

تحلیل‌گری داده یعنی استفاده از روش‌های آماری برای تحلیل کلان داده‌ها و اتخاذ تصمیمات مبتنی بر شواهد را گویند. وقتی از تحلیل‌گری داده استفاده می‌شود، دو موضوع مورد توجه قرار می‌گیرد و موجب تمایز Analytics از دیگر بحث‌ها نظیر Data Analysis می‌شود. نخست، استفاده از روش‌های آماری برای تحلیل کلان داده‌ها. بنابراین ما این پیش فرض را در نظر خواهیم داشت که زمانی که از Analytics صحبت می‌شود، حداقل با مجموعه وسیعی از داده‌ها مواجهه هستیم، زیرا رویکردهای مختلف تحلیل‌گری این موضوع را ضروری می‌کند و با داده‌های محدود امکان تحلیل‌گری نخواهیم داشت. تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد و ارتباط تحلیل‌ها با تصمیم‌گیری نیز مبحثی است تمایز تحلیل‌گری را از مضامین مشابه نشان می‌دهد.

تحلیل‌گری در سازمان جایگزینی تصمیمات ابتکاری - اکتشافی و تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر شهود با تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر داده که با تأکید بر انتخاب‌های عینی (در برابر انتخاب‌های ذهنی)، مقوم نتایج سازمانی است. تحلیل‌گری منابع انسانی استفاده از روش‌های آماری برای تحلیل کلان داده‌ها که ترکیبی از اطلاعات به دست آمده از پایگاه‌های اطلاعاتی منابع انسانی، صورت‌های مالی شرکت‌ها، پیمایش‌های کارکنان و دیگر منابع اطلاعاتی هستند و از آن‌ها برای اتخاذ تصمیمات منابع انسانی مبتنی بر شواهد و نشان دادن تأثیر فعالیت‌های منابع انسانی بر نتایج نهایی کسب و کار نظیر سود و هزینه استفاده می‌شود. سه گونه تحلیل‌گری منابع انسانی معرفی می‌شوند (البته در برخی منابع چهار گونه عنوان شده است)؛ تحلیل‌گری توصیفی، تحلیل‌گری پیش‌بین، تحلیل‌گری تشخیصی و تحلیل‌گری توصیفی.

روش‌های نوین گردآوری داده در حوزه منابع انسانی دکتر مژگان روشن‌نژاد



تحلیلگری بر پایه داده‌هایی که جمع‌آوری می‌شوند، صورت می‌گیرد. داده اولین خشت بنای دانایی است. تحلیلگری فرآیندی مبتنی بر داده است و با پردازش داده‌ها به دانشی می‌رسد که به تصمیم‌گیری در حوزه مدیریت و اینجا مشخصاً حوزه مدیریت منابع انسانی کمک می‌کند. تحلیل‌گری نوعی فهم و درک است. فهمیدن پیوستاری است که از گردآوری داده (داده‌های دریافتی از محیط پیرامون، شامل افراد یا هر آنچه که موضوع مورد مطالعه باشد) شروع می‌شود و به دریافت اطلاعات، دانش و در نهایت به دانایی ختم می‌شود. داده‌ها وقتی پردازش شوند به اطلاعات تبدیل می‌شوند. یعنی با یافتن روابط میان داده‌ها می‌توان به اطلاعات رسید. برای این که اطلاعاتی را داشته باشیم که نهایتاً به دانش و دانایی منجر شود به ترکیبی از منابع مختلف نیازمند خواهیم بود. به عبارت دیگر چهار منبع برای اطلاعات داریم: فکت‌ها یا واقعیت‌ها (که از طریق مشاهده، ثبت، داده‌ها و تحقیق بدست می‌آیند)؛ تم‌ها (که مرتبط با افراد، مکان‌ها و فرآیندهاست)؛ دیدگاه‌ها یا نظرات (که توسط کارشناسان یا خبرگان بیان شده، یا در بازخوردها و حکایت‌ها منعکس می‌شود)؛ و فناوری‌ها (همانند مصاحبه‌ها، گروه‌های کانونی و بینش‌های بیرونی). از ترکیب این منابع چهارگانه می‌توان به اطلاعات دست یافت. تمرکز این بحث روی فکت‌ها، آنهم از نوع داده است که کوچکترین جزء در پیوستار دانایی و همین‌طور تحلیل‌گری است. در شرایط امروز با توجه به پیشرفت فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی و استفاده فراگیر از دستگاه‌های هوشمند که به شبکه جهانی (اینترنت) متصل می‌شوند، مباحث داده و کاربرد آن در تحلیلگری داده برای بهبود تصمیم‌گیری‌ها از جمله در حوزه مدیریت منابع انسانی مطرح شده است. این مباحث نوپدید و البته بسیار مهم هستند و می‌توانند تأثیرات شگرفی در حوزه مدیریت منابع انسانی در پی داشته باشند.



آینده پژوهی: آسیب شناسی مبتنی بر تحولات رویکردی دکتر فرزانه میرشاهولایتی

سوال اصلی این نشست، نافع بودن یا نبودن دانش آینده پژوهی و بررسی آفاتی است که این حوزه را تهدید می کند. روربک (اندیشمندی که خدمات ارزنده ای در زمینه آینده پژوهی انجام داد) و هگر در پژوهشی نشان دادند ۶ درصد از شرکت ها بلند مدت می اندیشند و ۸۵ درصد از این ۶ درصد موفق هستند، در حالی که ۹۴ درصد مابقی افق دیدی کمتری دارند. از این گروه، آنهایی که افق زمانی ۵ ساله را هدف قرار می دهند، ۵۳ درصد موفق هستند و آنهایی که تفکر رو به آینده موقت دارند، صرفاً ۴۶ درصد موفق هستند. بنابراین جواب سؤالی که آیا آینده پژوهی دانش مفیدی است، با همین آمار پاسخ داده شد اما مسائلی است که دغدغه ذهنی بسیاری از پژوهشگران آینده پژوهی شده است، از جمله افزایش متقاضیان شرکت در آینده پژوهی و افزایش تواتر واژه آینده پژوهی در ویرتین پژوهشی سازمان های دولتی؛ به عنوان مثال در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی فراخوان هایی که از طرق مختلف (دانشگاه ها، پژوهشگاه ها و مؤسسات) دریافت می شود، کلمه آینده پژوهی را به همراه دارند، همانند کلمه «حکمرانی»؛ این خود آفتی برای حوزه آینده پژوهی خواهد بود. یکی از آفت های بسیار بزرگ نسبت به آینده پژوهی این است که به دید پیش بینی (پیش گویی) به آن نگرسته شود. شاهد روندی در پروژه های در دست اقدام داخل کشور هستیم و آن «روند کلی گویی و تشابه در نتایج پروژه های پژوهشی» است؛ این اتفاق برای پژوهشگران آینده پژوهی رقم خورده است که در انتها پروژه های آینده پژوهی به هیچ نتیجه ملموس و عملیاتی ختم نخواهد شد.



آینده پژوهی: از تزئین بدون کاربرد تا دانش نافع

دکتر فرهاد نظری زاده

زمانی که در مورد آینده گفتگو می شود حقایق مشخص و عینی برای آن وجود ندارد و این موضوع پیچیدگی مضاعفی در پژوهش ایجاد می کند. پژوهشگر با یکسری ابهام، ریسک، بی ثباتی و عدم قطعیت مواجه خواهد بود و در عین حال محقق علاقمند است اطلاعات، آگاهی و اشرافی از آینده کسب نماید و گاهی نیز این تمایل وجود دارد که آینده را به سمت وضعیت مطلوب سوق داد، بنابراین پژوهش دچار کمی پیچیدگی های مرکب (مضاعف) خواهد داشت.

طبق تعریف، آینده پژوهی تلاشی نظام مند برای شناخت، تحلیل و یا خلق آینده های بلندمدت در عرصه های مختلف زندگی اعم از علم، فناوری، اقتصاد، سیاست و ... به منظور تعریف و تعیین حوزه های اساسی برنامه ریزی، تحقیقات، اقدام و سایر موضوعاتی است که احتمالاً بیشترین منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را برای انسان ها در پی خواهند داشت.

آگاهی از آینده و تسلط بر آن، نیازی مهم و مورد توجه همه انسان ها در طول تاریخ بوده است و این نیاز به شکل های گوناگون در تمدن های مختلف بشری ظهور و بروز یافته مانند جادوگری، فالگیری، ستاره شناسی، روشن بینی، پیشگویی... اگر در فرهنگ های مختلف جستجوی انجام شود ملاحظه می شود که کاهنان مصر نوعی از پیشگویی را به اجرا می گذاشتند؛ نیایشگاه دلفی یونان از نقاط عطفی است، که در فرهنگ یونانی معروف است. در آنجا به نوعی انسان های مختلف تلاش می کردند به پیشگویی بپردازند؛ در فرهنگ ایران نیز سمبت به عنوان یک پیشگوی معرفی شده است. تلاش های پیشین در شناسایی آینده مبتنی بر توانایی های فردی و ویژگی های شخصی افراد بوده که در درون آن ها وجود داشته است. اما در عصر جدید با یک دنیای بی ثبات که پیچیدگی های مختلف و تغییرات سریع دارد مواجه خواهیم بود، دنیای بی ثبات که ناپوستگی و رفتارهای ناموزون در آن دیده می شود، این بی ثباتی به مفهوم افزایش بی ثباتی نسبت به گذشته است.



نظریه پردازی در علوم سیاسی

دکتر محمدرحیم عیوضی

آشنایی با مفاهیم بنیادین (مفاهیمی که به صورت برخط در حال پوست اندازی و نوع شدن است)، به لحاظ ارتباطی که با موضوعات پیچیده دارد به طور دائم حوزه مطالعاتی که از توسعه و رشد پدیده‌های مطرح خود عقب می‌ماند مخصوصاً در جامعه ما که نیاز به همگامی و همسویی در آن وجود دارد و در قالب تولید نظریه (به معنای نوعی اقدام "انباشتی") و نظریه پردازی است. از بحث‌های عمده مفهوم‌شناسی نظریه پردازی، اهمیت و ضرورت نظریه پردازی در علوم سیاسی، چالش‌ها و موانع پیش‌روی نظریه پردازی در علوم سیاسی (بررسی چالش‌هایی در درون و بیرون علوم سیاسی)، شناسایی پیش‌ران‌های تأثیرگذار در نظریه پردازی علوم سیاسی، راهبردهای مؤثر در تولید نظریه‌ها در علم سیاست است. موضوعات طرح شده از جهات مختلف مهم و اساسی است؛ اساساً نظریه که بازتاب ایده‌ها و اندیشه‌های ذهن انسان است به یک معنا فرآورده‌های تفکر و دغدغه‌های ذهنی انسان در ارتباط با محیط در مواجهه با مسائل با مجموعه‌ای از تدابیر شناختی است و لذا پژوهشگران در بحث نظریه پردازی متگی به ذهن خود هستند ذهنی که به صورت مدام باید به روز شود.

علم سیاست از علوم بسیار پیچیده‌ای است، علم سیاست هم در علمی بودن آن و هم در منظر مخاطبان و پژوهشگران این علم و جامعه‌ای که این علم در آن بیان می‌شود، علم پر مناقشه‌ای است و به تعبیر اندیشمندان، علمی است که حتی چالش‌های عمده خود را در روش‌شناسی و مفهوم‌شناسی دارد و مفاهیم در علوم سیاسی هنوز با یکدیگر مناظره و مشاجره دارند به عنوان مثال مفهوم قدرت در علم سیاست تفسیر و تعبیر گوناگونی دارد؛ این‌ها مفاهیم پر مناقشه‌ای هستند و از طرف دیگر در عرصه پیش‌ران‌های کلیدی که در عرصه سیاست تولید نظریه می‌کنند کاملاً قطب‌بندی‌ها و مشاجرات را مشاهده می‌کنند یا به تعبیری نظریه‌های علوم سیاسی، سیاسی هستند و در ماهیت آن، این دیدگاه‌ها تبدیل به نظریه می‌شود و اعتبار آن نظریه اقدام به سیاست تهاجمی و رفتارهای چالش برانگیز می‌کند.



روش فراترکیب و نظریه پردازی در علوم سیاسی

دکتر یحیی فوزی

رشد تعداد پژوهشگران و افزایش چشم‌گیر تحقیقات پژوهش‌های مختلف علوم اجتماعی و انسانی در حوزه‌های متنوع علمی و همچنین دسترسی آسان و کم‌هزینه به انبوهی از مقالات و مطالعات در موضوعات موردعلاقهٔ محققان، که به کمک فناوری ارتباطات و اطلاعات میسر گردید، موجب شد تا اندیشمندان با انفجار اطلاعات و حجم انبوهی از یافته‌های پژوهشی مواجه شوند. و بهره‌برداری مناسب از این انبوه اطلاعات تولیدشده به چالشی بزرگ برای آن‌ها تبدیل شده است و نیاز به روش‌های علمی برای بررسی این حجم انبوه از ادبیات مربوطه در پژوهش‌ها آشکار گردید. لذا به کارگیری نتایج این حجم انبوه از پژوهش‌ها و تفسیر و ارزیابی و شناخت نقاط قوت و ضعف آن‌ها نیازمند روشی مشخص است که بتواند ضمن مرور در پژوهش‌های گذشته در یک مسئله مشخص به جمع، تلفیق و سازمان‌دهی منطقی آن‌ها پردازد و بتواند با ترکیب عصارهٔ پژوهش‌های انجام‌شده در موضوع خاصی به شیوه‌ای نظام‌مند علمی آن‌ها را فراروی پژوهشگران قرار دهد. یکی از روش‌هایی که به منظور بررسی، ترکیب و آسیب‌شناسی پژوهش‌های گذشته معرفی شده روش فرامطالعه نام دارد. این روش مطالعه تاکنون بیشتر در حوزه‌های پژوهش پزشکی، مدیریت، جامعه‌شناسی و... مورد استفاده قرار گرفته است. فرامطالعه یک تحلیل عمیق از کارهای پژوهشی انجام شده است. فرامطالعه شامل «فرانظریه»، «فراروش»، «فراترکیب» و «فراتحلیل» است و کلیهٔ این مفاهیم را در بر می‌گیرد. در توضیح این بحث باید گفت که اگر فرامطالعه فقط در حوزهٔ روش‌شناسی کارهای گذشته باشد، به نام فراروش معروف است. فراروش صحت و تناسب روش‌های پژوهش در پژوهش‌های قبلی را بررسی می‌کند و شامل مباحث مربوط به روش‌شناسی مانند تجزیه و تحلیل رویکرد، روش‌های نمونه‌گیری، روش نوشتن فرضیه‌ها، متغیرها، جامعه و نمونه است. اما اگر فرامطالعه فقط در حوزه‌ی الگوها و چهارچوب‌های پژوهش‌های گذشته باشد، فرانظریه نامیده می‌شود. فرانظریه به تجزیه و تحلیل تمایلات نظری فرضیه‌ها و نظریه‌های ایجادشده در مطالعات اولیه می‌پردازد.

پیش نشست چهاردهم

پیش نشست چهاردهم با همکاری دانشگاه کاشان و در محل این دانشگاه برگزار شد.



دانشگاه کاشان
پژوهشگاه مطالعات انسانی

گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
با همکاری دانشگاه کاشان برگزار می‌کند

نشست چهاردهم

سلسله نشست‌های همایش
روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی:
رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو

دکتر محسن نیازی
(استاد و عضو هیأت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان)
پژوهش‌های بین‌رشته‌ای در علوم انسانی

دکتر فریبرز صدیق ارفعی
(عضو هیأت علمی گروه روانشناسی دانشگاه کاشان)
مبانی فلسفی روش تحقیق در روانشناسی

دکتر سیداحمد مدنی
(عضو هیأت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان)
رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی

دکتر محمد کارکنان نصرآبادی
(مدیر خانه خلاق علوم انسانی دانشگاه کاشان)
سیاست‌گذاری اخلاق در پژوهش‌های علوم انسانی

دبیر جلسه:
دکتر محمد کارکنان نصرآبادی

یکشنبه ۳ دی ۱۴۰۲ ساعت: ۱۰ تا ۱۲

مکان: دانشگاه کاشان



مجازی: <https://webinar.ihcs.ac.ir/b/ihc-apx-0fw-dxa>

فرایند ساخت ابر تصویر آینده

دکتر ابراهیم حاجیانی



با توجه به دغدغه موجود در جامعه برای سخنرانی امروز بحث "ابر تصویر" که یکی از ابزارهای آینده پژوهی است، انتخاب گردید. اگر یکی از مشکلات اساسی کشور را ریشه یابی نمایم و لایه های زیر بنایی آن را در حوزه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی بررسی شود بخصوص در نسل های جدید و البته قدیم، نداشتن ذهنیت لازم در زمینه آینده پژوهی بین آنها است، بی انگیزه بودن در خلق چشم اندازی برای جامعه که نتیجه آن بلا تکلیفی و دلزدگی می شود به عنوان مثال امروزه بحث مهاجرت نخبگان و افراد تحصیل کرده بسیار رایج است، بخش عمده این اقدام (مهاجرت) علت نداشتن تصویر روشنی از آینده کشور، جامعه، مملکت و نظام حکمرانی است لذا باید در این زمینه تلاش و بحث مجدانه ی صورت گیرد. البته در این زمینه خلاء ادبیاتی در مورد تعداد فعالیت هایی که در ایران در زمینه ابر تصویر صورت گرفته بسیار محدود بوده است، رساله دکترا آقای محسن طاهری دمنه (دانشگاه تهران، با عنوان بررسی تحلیلی تصاویر آینده جامعه ی ایرانی در ذهن جوانان تحصیل کرده کشور بر اساس روش تحلیل لایه ای علی) و برخی از محققان در پژوهش های آینده پژوهی به تکنیک ابر تصویر اشاراتی داشته اند، به دلیل این که نگاه روشی از جایگاه علوم اجتماعی نداشته اند به شکل ضعیف برآورده می شود، این عوامل موجب گردید که تکنیک مذکور برای سخنرانی امروز انتخاب شود.

روش های کیفی برای فهم منابع در دسترس بسیار تاثیر گذار خواهد بود اسطوره شناسی، نشانه شناسی، تحلیل اسنادی، تحلیل روایت، تحلیل مضمون، تحلیل گفتمان، مصاحبه ها عمیق. در دو زمینه اسطوره و نشانه شناسی پژوهشگران هنر و علوم سیاسی از علوم اجتماعی و مدیریت توانمندتر عمل خواهند کرد.

مروری بر ماهیت روش پژوهش در آینده‌پژوهی

دکتر فرزانه میرشاه ولایتی



موضوع سخنرانی امروز ناظر بر سومین محور همایش روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو یعنی تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی است. آینده‌پژوهی بیش از مدیریت در مظان اتهام به نداشتن روش است. از طرفی آینده‌پژوهی دانشی است که به گونه‌ی کاربردی فعالیت‌های خود را پیش می‌برد. تعریف متعارف از آینده‌پژوهی عبارت است از دانشی کاربردی و شامل تلاشی نظام‌مند برای شناخت، تحلیل و یا خلق آینده (بلندمدت) در عرصه‌های مختلف (علم، فناوری، اقتصاد، امنیت، جامعه و...). به عبارتی تلاشی معطوف به شناسایی و کندوکاو منابع، الگوها، و عوامل تغییر (کلمه تغییر یکی از اصطلاح‌های مهم آینده‌پژوهی است) یا ثبات، در جهت بررسی، تجسم و ترسیم آینده‌های بالقوه و کوشش برای تحقق آینده مطلوب انجام شود، بعد از این تعریف از آینده‌پژوهی، این موضوع به ذهن خطور می‌کند که آیا می‌توانیم آن‌را در قالب یک روش علمی داشته باشیم. اجماع، تجربه، شهود و استدلال منطقی از منابع کسب دانش است.

پیش از هر چیز نگاهی بیندازیم به تعریف روش تحقیق. روش تحقیق شیوه‌ی روشی نظام‌مند برای حل مساله از طریق جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های مختلف، ارائه تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده و نتیجه‌گیری در مورد داده‌های تحقیق است و ویژگی‌های برای آن تعریف می‌شود مانند تکرارپذیری (در آینده‌پژوهی عاملی تحت این عنوان وجود ندارد و حتی با پارادایم اثبات‌گرایی آینده‌پژوهی هم‌خوانی ندارد). یکی دیگر از بحث‌ها این است که بتوانیم آن را اعتبارسنجی کنیم (زمانی که در مورد ابرتصویر صحبت می‌شود، آیا انجام این کار امکان‌پذیر است)؛ در این وضعیت روش کیفی به کمک آینده‌پژوهی می‌آید؛ رویکردی که در آن به شرایط یا موقعیت یک موضوع دقت ویژه‌ی می‌شود. انعطاف‌پذیری و اتفاق نظر از موضوعات بسیار مهمی است که در حوزه روش تحقیق جایگاه خاصی دارد.

گزارش اجمالی مقالات پذیرفته شده در همایش

همان‌گونه که اشاره شد، هفت محور اصلی به شرح زیر به عنوان محورهای همایش تعیین شد:

۱. بازشناسی نقش روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم؛
۲. تحلیل کاربست روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی؛
۳. تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی؛
۴. ظرفیت‌های میان‌رشته‌ای و فرارشته‌ای روش‌های پژوهش در علوم انسانی، اجتماعی، تجربی و هنر؛
۵. رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی؛
۶. ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال در علوم انسانی و اجتماعی؛
۷. بررسی ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در راستای سیاست‌گذاری.

این هفت محور در چهار حیطه کلی‌تر با موضوعات ذیل تنظیم شدند. عنوان مقالات پذیرفته شده به شرح زیر است.

- ❖ «روش پژوهش: رویکردهای نظری و تبارشناسی» (۱۶ مقاله)،
- ❖ «تحلیل کاربست روش‌های پژوهش» (۱۶ مقاله)،
- ❖ «روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال» (۱۱ مقاله)
- ❖ «رویکردهای میان‌رشته‌ای روش پژوهش و نقش آن‌ها در سیاست‌گذاری» (۱۱ مقاله)

<https://www.ihs.ac.ir/rmconference/fa/news/25189/%DA%86%DA%A9%DB%8C%D8%AF%D9%87-%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA>

جدول ۲. مقالات ارسال شده در حوزه روش پژوهش: رویکردهای نظری و تبارشناسی

«روش پژوهش: رویکردهای نظری و تبارشناسی»		
۱.	خوانش فرآیندانه‌ی متون فرهنگی، جستاری در روش-شناسی هرمنوتیک سیاسی	حسین صافی پیرلوجه دانشیار زبان‌شناسی، پژوهشکده زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۲.	چیستی روش‌شناسی رئالیسم انتقادی؛ ماهیت و فرآیند	فرهاد بیانی استادیار جامعه‌شناسی، گروه علم و فناوری، پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی
۳.	سوگیری‌های پنهان و مغالطه‌های حاصل از آن	فاطمه براتلو

«روش پژوهش: رویکردهای نظری و تبارشناسی»		
استادیار گروه پژوهشی مدیریت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی		
فائزه اسکندری، مریم حیاتی عضو هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت و اقتصاد. دانشگاه تربیت مدرس دانشجوی کارشناسی ارشد علم و اطلاعات و دانش‌شناسی دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس	تبارشناسی در پژوهش‌های حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با تمرکز بر دیدگاه میشل فوکو	۴.
نجات محمدی‌فر استادیار گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان	تمایز روش تحقیق و روش‌شناسی در تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی	۵.
امیرعلی مازندرانی، محمدشاهین تقدیمی استادیار روان‌شناسی گروه علوم رفتاری پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت) استادیار آموزش زبان انگلیسی گروه مطالعات زبانی پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)	بررسی تطبیقی تحلیل پدیدارشناختی تفسیری و ریزپدیدارشناسی در پژوهش کیفی: رویکردها، راهبردهای تفسیر و دامنه پوشش	۶.
روح اله مظفری پور استادیار علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران	نگاهی به رویکردهای پژوهشی پساانسان‌گرایی در علوم انسانی	۷.
مرتضی مرادی دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام‌نور	رویکرد فرونتیک در روش‌شناسی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی	۸.
مالک شجاعی جشوقانی استادیار گروه پژوهشی مطالعات میان‌فرهنگی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	چرخش روش‌شناختی در فلسفه علوم انسانی (مطالعه موردی آرای فلسفی ویلهلم دیلتای)	۹.
محمدرضا طالبان	منطق‌های متفاوت استنباط علی	۱۰.

«روش پژوهش: رویکردهای نظری و تبارشناسی»		
دانشیار جامعه‌شناسی، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی	در پژوهش‌های علوم اجتماعی	
	مشکل «جعبه سیاه» در تحقیقات علوم اجتماعی	.۱۱
آرش حیدری، ساجده عرفانی استادیار گروه مطالعات فرهنگی، دانشگاه علم و فرهنگ تهران فارغ‌التحصیل ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی	بایدها و نبایدهای کاربست تبارشناسی در مطالعات علوم انسانی	.۱۲
فرخ فتحی زاده ناصری دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی صنعتی و سازمانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی	کدگذاری برخاسته از تحلیل مختصات نظری؛ رویکردی نوین در مسیر توسعه نظریه بر پایه الگوی انطباق‌دهی انعطاف‌پذیر	.۱۳
محمد تقی سیزه‌ای، محمد مبارکی استادیار جامعه‌شناسی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا استادیار جامعه‌شناسی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا	معرفی و تحلیل انتقادی پوزیتویسم در جامعه‌شناسی	.۱۴
حمید رضا خادمی دانشیار گروه فلسفه و کلام، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)	واکاوی دو رویکرد پدیدارشناسی و تاریخی‌نگری به فلسفه اسلامی با تمرکز بر فلسفه صدرایی	.۱۵
مریم کوشا دانشجوی دکتری رفاه اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، کارشناس معاونت پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	تاملی در هدفمندی پژوهش در دانشگاه‌ها نقدی بر نظریه «تکثر روشی علوم انسانی و اجتماعی»	.۱۶

جدول ۳. مقالات ارسال شده در حوزه «تحلیل کاربست روش‌های پژوهش»

«تحلیل کاربرست روش‌های پژوهش»		
۰.۱	طراحی آموزشی حکمی (حکمت بنیان) به عنوان طراحی پژوهی	زهرا جامه بزرگ
۰.۲	روند استفاده از فراترکیب به عنوان روش کیفی کل‌نگر در علوم انسانی و اجتماعی	حسین بحری استادیار، گروه زبان‌های خارجی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی
۰.۳	علوم اجتماعی ادیان و آینده مطالعات دین: برخی ملاحظات روشی و نظری	سید محمود نجاتی حسینی پژوهشگر مطالعات علم و دین، عضو شورای گروه علوم اجتماعی، خانه اندیشمندان علوم انسانی
۰.۴	روش‌شناسی علوم انسانی سلامت: تأمل نظری در کاربرست روش‌شناسی علوم انسانی در علم پزشکی	سیدرضا نقیب‌السادات، فرزانه کوهی دانشیار جامعه‌شناسی دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی دانشجوی دکتری علوم ارتباطات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال
۰.۵	روش کیفی بنیادی / پایه: روش پژوهش مغفول در رشته مطالعات برنامه درسی	کامبیز پوشنه، زری آقاجانی عضو هیئت علمی دانشکده تربیت و مشاوره (دانشگاه آزاد- واحد تهران مرکز) دانشجوی دکتری مطالعات برنامه درسی (دانشگاه آزاد- واحد تهران مرکز)
۰.۶	مروری بر اهمیت و کاربرد روش‌شناسی تحقیق در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی (کتابداری و اطلاع‌رسانی)؛ ارائه راهکارهای پیشنهادی و آسیب‌شناسی آن	رضا تاج آبادی مدرس و پژوهشگر دانشگاه جامع علمی کاربردی استان مرکزی
۰.۷	ترجمه‌های نسخ خطی معبر نفوذ فرهنگ، تمدن و واژگان غربی به ایران مطالعه موردی: کتاب آشپزی طباقی جدید	الهام ملک‌زاده دانشیار پژوهشکده تاریخ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۰.۸	روش‌شناسی کتابسنجی: مروری بر پژوهش‌های کتابسنجی در گردشگری	مصطفی اسماعیلی‌مهیاری، حمیدرضا ایرانی، وحید نورمندی‌پور

«تحلیل کاربرست روش‌های پژوهش»

<p>دکتری مدیریت بازرگانی، گروه مدیریت بازرگانی و کارآفرینی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکدگان فارابی دانشگاه تهران</p> <p>دانشیار، گروه مدیریت بازرگانی و کارآفرینی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکدگان فارابی دانشگاه تهران</p> <p>دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت بازرگانی و کارآفرینی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکدگان فارابی دانشگاه تهران</p>		
<p>فائزه اسکندری، معصومه پاسبانی</p> <p>استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت و اقتصاد. دانشگاه تربیت مدرس</p> <p>دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس</p>	<p>تفسیر هرمنوتیکی نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات در پژوهش‌های حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با تاکید بر دیدگاه فلسفی گادامر</p>	<p>۹.</p>
<p>غلامرضا صدیق اورعی، مریم اسکافی نوغانی</p> <p>استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، خراسان رضوی</p> <p>استادیار جامعه‌شناسی، واحد گناباد، دانشگاه آزاد اسلامی، گناباد، خراسان رضوی</p>	<p>اگزومیاتیزاسیون، روشی منطقی برای نقد کتاب</p>	<p>۱۰.</p>
<p>امیر کریمی</p> <p>دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ جهان، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز</p>	<p>ترسیم و تحلیل نقشه علم نگاشتی حوزه علم‌سنجی: ۱۹۹۸-۲۰۲۲</p>	<p>۱۱.</p>
<p>الهام احسانی فرید، البرز قیتانی، رضا ابراهیم زاده، مهربان هادی پیکانی</p> <p>دانشجوی دکتری مدیریت دولتی گرایش مدیریت منابع انسانی، دانشکده حکمرانی اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)</p> <p>استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده حکمرانی</p>	<p>تحلیل وضعیت؛ روشی برای نوع‌شناسی مدیریت منابع انسانی</p>	<p>۱۲.</p>

«تحلیل کاربرست روش‌های پژوهش»

<p>اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)</p> <p>استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده حکمرانی اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)</p> <p>استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده حکمرانی اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)</p>		
<p>فریبرز رحیم نیا، علیرضا قزل</p> <p>استاد گروه مدیریت، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی مشهد</p> <p>کاندیدای دکتری مدیریت رفتار سازمانی، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی مشهد</p>	<p>روش‌های تحقیق کیفی در رفتار سازمانی: جستاری به تحولات اخیر</p>	<p>.۱۳</p>
<p>سید جواد حسینی</p> <p>استادیار علوم سیاسی، دانشکده علوم سیاسی، دانشگاه امام صادق علیه السلام</p>	<p>روش‌شناسی در مطالعات تاریخ سیاسی اسلام</p>	<p>.۱۴</p>
<p>مرتضی طاهری</p> <p>دانشیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی</p>	<p>کیفیت در پژوهش‌های ترکیبی: روش‌شناسی یا روش‌پرستی در پژوهش‌های دکترای</p>	<p>.۱۵</p>
<p>مهرداد گودرزوند چگینی، ثمین یوسفی</p> <p>دکتری مدیریت رفتار سازمانی</p> <p>دکتری تخصصی مدیریت رفتار سازمانی، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت</p>	<p>واکاوی مدل پیاز پژوهش و کاربرست آن در پژوهش علوم اجتماعی</p>	<p>.۱۶</p>

«روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال»		
۱.	ادبیات سیال (خوانشی از مفهوم ادبیات دیجیتال با تکیه بر رویکرد سیالیت زیگمونت باومان)	رمضان رضائی دانشیار زبان و ادبیات عرب، پژوهشکده زبان و ادبیات، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۲.	نوآوری در روش‌های تحقیق کیفی در حوزه مدیریت منابع انسانی	مژگان روشن نژاد استادیار گروه پژوهشی مدیریت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۳.	روش‌های تحلیل کلان‌داده‌ها در حوزه مدیریت منابع انسانی: مدل‌سازی پیش‌بین ترک خدمت کارکنان	الهام ابراهیمی دانشیار مدیریت منابع انسانی، گروه مدیریت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۴.	کاربرد هوش مصنوعی در مطالعات و اقدامات حقوقی و چالش‌های پیش روی	محسن علیجانی، بهراد صغیری عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شهید چمران اهواز دکترای حقوق تجارت و سرمایه‌گذاری بین‌المللی دانشگاه شهید بهشتی تهران
۵.	تحولات روش‌شناسانه علوم ارتباطات از روش‌های با مقیاس خرد به روش‌های با مقیاس کلان: نقش فناوری‌های مدرن اطلاعاتی در تغییر شکل گردآوری اطلاعات و حجم داده‌ها	سید رضا نقیب‌السادات دانشیار جامعه‌شناسی دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی
۶.	ضرورت استفاده از نرم افزارهای کیفی در تحقیقات کیفی	حسن سیلان اردستانی عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اراک، دکتری تخصصی علوم ارتباطات اجتماعی
۷.	جایگاه کلان‌داده‌ها در روش پژوهش علوم اجتماعی با معرفی نرم‌افزارهای کاربردی	بهنام لطفی خاچکی دکتری جامعه‌شناسی، عضو هیأت علمی گروه آموزش علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان
۸.	ارزیابی کاربست هوش مصنوعی در روش‌های	امیر خادم علیزاده

«روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال»		
پژوهش علوم انسانی و اجتماعی: مزیت‌ها و چالش‌ها	دانشیار دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی	
۹. مدل‌های زبانی بزرگ، پردازش زبان طبیعی و تحول در اکتشافات علمی: تغییر پارادایم از نظریه بنیاد به داده بنیاد	محمد حسینی مقدم عضو هیات علمی گروه مطالعات آینده‌نگر، مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی	
۱۰. کاربردهای واقعیت مجازی و واقعیت افزوده (AR و VR) در ارتقای کیفیت یادگیری دانشجویان	مهدی محمودی، مهدی کریمی دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور، تهران دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، پیام نور اراک	
۱۱. فرصت‌ها و چالش‌های هوش مصنوعی در انجام پژوهش‌های حوزه رسانه	طاهره خیرخواه کارشناسی ارشد ارتباطات دانشگاه تهران	

جدول ۵. مقالات ارسال شده در حوزه «رویکردهای میان‌رشته‌ای روش پژوهش و نقش آن‌ها در سیاستگذاری»

«رویکردهای میان‌رشته‌ای روش پژوهش و نقش آن‌ها در سیاستگذاری»		
۱. پژوهش میان‌رشته‌ای و فرا رشته‌ای در حوزه علوم انسانی به مثابه روش	عبدالرحمن حسینی فر دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	
۲. ملاحظات روش‌شناختی حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی	سعیده سعیدی استادیار مردم‌شناسی، پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی	
۳. تحلیلی بر ماهیت روش‌شناسی آینده‌پژوهی به روش فراترکیب	فرزانه میرشاه‌ولایتی استادیار گروه پژوهشی مدیریت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	
۴. چرا اصلاح برنامه درسی و اضافه شدن درس «روش تحقیق» برای رفع چالش‌های پیش روی علوم	روح‌الله کریمی استادیار گروه مطالعات فکری برای کودکان و	

«رویکردهای میان‌رشته‌ای روش پژوهش و نقش آن‌ها در سیاستگذاری»		
انسانی در ایران ناموفق است؟	نوجوانان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	
۵.	روش‌های نوپدید در مطالعات میان‌رشته‌ای اسلامی؛ کاربست روش دلالت‌پژوهی در مطالعات مدیریتی قرآنی	فاطمه رحمانی دکتری مدیریت دولتی، پژوهشگر مرکز پژوهش‌های مجلس
۶.	روش تحلیل گفتمان انتقادی برای درک گفتمان‌های شهری	صفر قائد رحمتی دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس
۷.	مطالعات میان‌رشته‌ای: روش‌های نوپدید در مطالعات حوزه روانشناسی زبان	حوریه احدی دانشیار پژوهشکده زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۸.	تأثیر موضوع و نوع پژوهش در بومی‌سازی و میان‌رشته‌ای شدن پژوهش‌های مطالعات ترجمه	محمد رضا رضائیان دلوائی استادیار مطالعات ترجمه، دانشگاه بیرجند
۹.	بررسی ترجمه‌ی متون ملی - فرهنگی فارسی به روسی و بالعکس با تکیه بر روش‌های ترجمه	سوینج مهدی‌خانلی، صدیقه خزائی عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان، گروه زبان روسی دکترای آموزش زبان روسی
۱۰.	اشکالات روش‌شناختی برخی کتب دانشگاهی «سیاست جنایی»؛ در پرتو نقد سیر توسعه این دانش حقوقی در ایران	مهدی خاقانی اصفهانی استادیار حقوق جزا و جرم‌شناسی پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی «سمت»، تهران
۱۱.	تحلیل پژوهش‌های حوزه علوم تربیتی از منظر میزان هدفمندی	سیروس اسدیان، پروین باقری، بهبود یاریقلی دانشیار رشته مطالعات برنامه درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته مطالعات برنامه درسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان دانشیار رشته فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

بخش سوم: گزارشی از برگزاری همایش و انعکاس آن در اخبار و رسانه‌ها

 <p>جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p>		<h2>نخستین همایش ملی</h2> <h3>روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی</h3> <p>رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو</p> <p>بیست و نهم بهمن ماه ۱۴۰۲ - تالار تمدن پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p>		 <p>پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی</p>	
 <p>دکتر فرزانه میرشاه‌ولادیتی (دبیر اجرایی همایش)</p>		 <p>دکتر یحیی فوزی (رئیس همایش)</p>		 <p>دکتر الهام ابراهیمی (دبیر علمی همایش)</p>	
۱۰:۳۰-۱۱:۰۰		تلاوت قرآن مجید سرود ملی کلیپ همایش خوشامدگویی		۱۰:۳۰-۱۱:۰۰	
پذیرش مهمانان		۱۰:۱۵-۱۱:۰۰		پذیرش	
<p>پنل نخست: «روش‌های پژوهش: نظریه، کاربریت و تبارشناسی»</p>					
 <p>دکتر آزیتا افراشی (استاد و رئیس پژوهشکده دانشنامه‌نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)</p>		<p>ارائه مقالات</p>		 <p>دکتر حسن دانایی‌فرد (استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس)</p>	
 <p>دکتر امیرحسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p>		 <p>دکتر رضا غلامی (استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>		 <p>دکتر امیرحسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p>	
۱۰:۳۰-۱۱:۰۰		سخنران کلیدی		۱۰:۳۰-۱۱:۰۰	
<p>پنل دوم: «روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال»</p>					
 <p>دکتر امیرحسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p>		<p>ارائه مقالات</p>		 <p>دکتر حمیدرضا یزدانی (دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیرکل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران)</p>	
 <p>دکتر امیرحسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p>		 <p>دکتر محمدحسینی مقدم (استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>		 <p>دکتر محمدحسینی مقدم (استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>	
۱۴-۱۶		سخنران کلیدی		۱۴-۱۶	
<p>پنل سوم: «روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در ارتقای حکمرانی»</p>					
 <p>دکتر امیرحسین میرزایی (دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و عضو کمیته علمی همایش)</p>		<p>ارائه مقالات</p>		 <p>دکتر محمد رحیم عیوضی (استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران)</p>	
 <p>دکتر فاطمه براتلو (استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و عضو کمیته علمی همایش)</p>		 <p>دکتر محمد رضا آذرآیین (رئیس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح)</p>		 <p>دکتر فرهاد نظری‌زاده (استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رئیس حوزه آینده پژوهی فناوری‌های دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی)</p>	
۱۸:۱۵ - ۱۸:۳۰		سخنران کلیدی		۱۸:۱۵ - ۱۸:۳۰	
<p>آیین اختتامیه همایش</p>					
<p>https://www.ihs.ac.ir/rmconference/fa</p>					

<https://www.ihs.ac.ir/rmconference/fa>

همایش در تاریخ ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲ در سه محور اصلی «روش‌های پژوهش: نظریه، کاربری و تبارشناسی»؛ «روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال» و «روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در حکمرانی» برگزار شد. در ادامه گزارشی از این سه محور ارائه شده است.

گزارش محور نخست همایش

 <p>دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی (دبیر اجرایی همایش)</p>	 <p>دکتر یحیی فوزی (رئیس همایش)</p>	 <p>دکتر الهام ابراهیمی (دبیر علمی همایش)</p>	<p>تلاوت قرآن مجید سرود ملی کلیپ همایش خوشامدگویی</p>	<p>پذیرش مهمانان</p>	
پذیرایی			۱۰-۱۰:۱۵		
پنل نخست: «روش‌های پژوهش: نظریه، کاربری و تبارشناسی»					
 <p>دکتر آرزنا افراشی (استاد و رئیس پژوهشکده دانشنامه‌نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)</p>	<p>چستی روش‌شناسی رتالیسر انتقادی: ماهیت و فرآیند</p> <p>دکتر فرهاد بیانی (استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>	<p>دکتر حسن دانایی‌فرد (استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس)</p> <p>دکتر حسین میرزایی (دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران)</p> <p>دکتر رضا غلامی (استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)</p>	<p>سخنرانی کلیه</p>		
نماز و ناهار			۱۳-۱۴		

در محور نخست همایش، حسن دانایی‌فرد، استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، حسین میرزایی، دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و حجت الاسلام و المسلمین رضا غلامی، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در باب تبارشناسی نقش روش‌های پژوهش در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم، تحلیل کاربری روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی و تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی سخنرانی کردند.



در ابتدای محور اول **حسن دانایی فرد**، استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس ضمن خوشامدگویی به حاضرین و تشکر از برگزاری همایش گفت: ما به عنوان دانش پژوه، پژوهشگر، استاد دانشگاه و... یکی از کارهای اصلی که باید انجام دهیم تولید نظریه است. موضوع سخنرانی روش‌شناسی پژوهش است. تعاریف زیادی درباره نظریه وجود دارد. دانشی که هدف قایی داشته باشد نظریه است و دانشی تئوری محسوب می‌شود که معطوف به یک پدیده باشد، ساختار آن پدیده را برای ما واضح کرده باشد، به ما نوعی بینش فکری دهد، معیارهایی داشته باشد، شاهد تجربی پشت آن باشد، مرزی مشخص کرده باشد و... رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس در ادامه بیان کرد: برای نظریه‌ها پنج دسته‌بندی داریم. نوع اول تئوری تبیینی است. نوع دوم نظریه‌هایی است که تفهیم ایجاد می‌کنند و در فلسفه تفسیری بیشتر هستند. نوع سوم نظریه‌های انتظام بخش هستند که متد خاص خودشان را دارند و متد آن کیفی میدانی و غیر میدانی است. نوع چهارم تئوری‌هایی هستند که وضع شوندگی دارند و محتوا پدیده را از حیث جوهری نشان می‌دهند که فلسفه آن پویایی است. نوع چهارم نظریه‌هایی هستند که وضع موجود را به هم می‌زنند و معتقدند حقیقت پدیده‌ها را هاله‌های اجتماعی، سیاسی، انتقادی و... احاطه کرده است. وی افزود: تئوری‌ها یک ایده اولیه است و خلاقیت در تئوری بسیار مهم است. همچنین متد خیلی خوب است ولی دیکتاتوری آن مانع خلاقیت می‌شود در نتیجه مهم این است که چقدر منطقی پژوهشی دارید و می‌توانید از آن استفاده کنید.



در ادامه **حسین میرزایی**، دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران گفت: برگزاری این همایش واقعاً ارزشمند است زیرا نتیجه برگزاری ۱۴ نشست بوده که واقعاً ارزشمند است و الگوی خوبی می‌تواند باشد. به طور کلی نسبت جامعه و علم خیلی وسیع است. امکان ظهوری چیزی به نام جامعه‌شناسی پیشین وجود ندارد. جامعه‌شناسی همراه با جامعه ضروری است و هر دو در کنار هم مهم هستند. جهان جدید خیلی متفاوت است و جامعه جدید شکل گرفته نظم جدید را رقم زده است. عصر دیجیتال وضعیت متفاوتی را برای ما به وجود آورده است. دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران در ادامه بیان کرد: در جامعه امروز نمی‌توانیم از جامعه قدیم صحبت کنیم. اینجامعه نوپدید خیلی‌ها را تحت تأثیر قرار داده و خیلی‌ها عنوان «عصر دیجیتال» نام‌گذاری کرده‌اند. در عصر دیجیتال وضعیت متفاوتی برای ما به وجود آمده است.

وی در ادامه درباره علوم اجتماعی محاسباتی گفت: این ظرفیتی که به وجود آمده سبب شده همه کارهای ما ثبت و ضبط شود که این موضوع قبلاً نبود و می‌تواند مخاطره‌آمیز باشد. وقتی از خانه بیرون می‌آییم رفتار ما لحظه‌به‌لحظه ثبت می‌شود یعنی هر لحظه نظارت بر ما وجود دارد. همه ما باید بپذیریم که وارد عصر دیجیتال و ارتباطات شده‌ایم. علوم اجتماعی محاسباتی پنجره‌ای به آینده پژوهش اجتماعی است و بین علوم اجتماعی و علوم داده است که کسانی که علوم داده کار می‌کنند تحلیل نظریه ندارند و به لحاظ تکنیکی زبده هستند اما در تحلیل کمک نمی‌کنند.



سپس حجت‌الاسلام والمسلمین **رضا غلامی**، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی درباره روش و ضد روش در علوم انسانی گفت: روش‌شناسی در نظریه‌پردازی از اهمیت زیادی برخوردار است و به نوآوری کمک می‌کند. روش‌شناسی به‌طور سیستماتیک بر اساس اهداف مشخص انجام گرفته است و کمک می‌کند تحقیقات شروع و پایان قابل قبولی داشته باشد. روش‌شناسی زمینه نقد را فراهم می‌کند. تحقیق علمی به تحقیقی گفته می‌شود که قابل آزمون باشد. استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در ادامه خاطرنشان کرد: اگر قرار باشد به سمت نقدپذیری برویم بسترهایی باید فراهم شود که شامل زبان یک نظریه، مرزبندی بین نظریه و داستان بافی، باز بودن آغوش پژوهشگر بر جریان نقدها و ... می‌شود. روش‌شناسی ضروری و مهم است و اثر آن در پژوهش بسیار مهم است. وی تأکید کرد: یک روش‌شناسی خوب باید دارای ویژگی‌هایی باشد که شامل توضیح و تفسیر دقیق‌تر مسئله، صورت بندی شفاف داده‌ها، پیش فرض‌های نظری، نقد بهتر داده‌ها، تأمین گشودگی بیشتر در برابر نظرات، هموار سازی راه ابداع و ... می‌شود. بحث دیگر ضد روش است که پنجره جدیدی را باز می‌کند. بحث مهم این است که خیلی‌ها می‌گویند حرکت علم حرکت خطی نبوده بلکه بریده بریده بوده است. زمانی که به تاریخ علم نگاه می‌کنیم تأیید می‌کند که همه چیز در علم یک‌دست نیست. روش‌شناسی مهم است اما زیاده‌روی در آن می‌تواند فرصت ابداع را کاهش دهد.



در پایان محور **فرهاد بیانی**، استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی مقاله «چیستی روش‌شناسی رئالیسم انتقادی، ماهیت و فرآیند» را ارائه کرد. مکتب رئالیسم انتقادی براساس هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی ویژه‌ای که دارد برای مطالعه پدیده‌های اجتماعی و شناسایی مکانیسم‌های مولد زیربنایی این پدیده‌ها و رویدادها واجد روش‌شناسی خاصی است این روش‌شناسی که در پی شناسایی این مکانیسم‌ها و سازوکارها است یک روش‌شناسی چند مرحله‌ای است که در هر مرحله می‌کوشد تا یک گام به شناسایی و آشکارساز این مکانیسم‌ها نزدیک‌تر شود. اگرچه چند نسخه برای روش‌شناسی مبتنی بر رئالیسم انتقادی معرفی شده است اما آنچه روی بسکار با عنوان RRREIC و آنچه دنر مارک و همکاران در قالب روش‌شناسی شش مرحله‌ای ارائه کرده‌اند، هم جامعیت بیشتری دارند و هم برای مطالعه موضوعات و پدیده‌های اجتماعی در پژوهش‌های عینی کاربردی‌ترند لذا در این مقاله کوشش می‌شود تا ابتدا ماهیت مراحل و فرآیند روش‌شناسی رئالیسم انتقادی معرفی شود سپس با ذکر مثال کاربرد این روش‌شناسی در ارتباط با موضوعات انضمامی بیشتر آشکار شود جهت نیل به این هدف می‌کوشم این روش‌شناسی را با روش‌شناسی نامینالیستی به عنوان نقطه مقابل آن مقایسه کنم تا درک بهتری حاصل شود. همچنین، می‌کوشم نشان دهم روش‌شناسی رئالیسم انتقادی چگونه می‌تواند به تحلیل چکیده مقالات نخستین همایش ملی روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی... و تبیین دقیق‌تر و ژرف‌تر مسائل اجتماعی ایران کمک کند.



گزارش محور دوم همایش

پنل دوم: «روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال»				
 دکتر احمد شاکری (استادیار و رئیس قطب‌ها، کرسی‌های علمی و نظریه پردازی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)	میزبان	ارائه‌مقاله	سخنرانان کلیدی	۱۶-۱۵
تحولات روش‌شناسانه علوم ارتباطات از روش‌های با مقیاس خرد به روش‌های با مقیاس کلان: نقش فناوری‌های مدرن اطلاعات در تغییر شکل گردآوری اطلاعات و حجم داده‌ها دکتر رضا نقیب‌السادات (دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی) جایگاه کلان‌داده‌ها در روش پژوهش علوم اجتماعی با معرفی نرم‌افزارهای کاربردی دکتر بهنام لطفی خاچی (دانشیار دانشگاه فرهنگیان)		دکتر حمیدرضا یزدانی (دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیرکل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران)  دکتر محمد حسینی مقدم (استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی) 		
پذیرایی			۱۶:۱۵ - ۱۶	

در محور دوم، حمیدرضا یزدانی، دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیرکل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران و محمد حسینی مقدم، استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در مورد رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی و ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال صحبت کرد.



محمد حسینی مقدم، استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی درباره ماشین‌های هوشمند گفت: هوش مصنوعی یک متغیر از جنس تکنولوژی است که این تکنولوژی اتفاقات زیادی را رقم زده است. تکنولوژی عاملی است که ساعت‌های زیادی را تحت تأثیر قرار داده است. تا قرن هفدهم عمده تلاش‌ها این بود که انسان بتواند مواد را تسخیر کند و از سنگ، آهن و... برای بهبود کارها استفاده کند. بعد از آن وارد عصری شدیم که انسان انرژی می‌خواست تا ابزارها را به حرکت در بیاورد. از سال ۱۹۷۳ انسان متوجه شد که اطلاعات سبب بهره‌وری می‌شود. در حال حاضر ما در عصری

به سر می‌بریم که علم، دانشگاه، حکمرانی و... مزیت‌های بیشتری خلق می‌کند. استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی افزود: از ۱۹۵۰ به بعد پردازش اطلاعات به‌عنوان یک دغدغه مورد توجه قرار گرفت و از سال ۲۰۰۰ وارد بحث داده‌ها شدیم. وقتی دسترسی به اینترنت محیا شد، تفاوت‌های جدی ایجاد شد. سرعت در پژوهش به کمک تکنولوژی بالا رفت البته این موضوع محدودیت‌هایی هم ایجاد می‌کند. به‌عنوان مثال هوش مصنوعی تحریم‌ها را به نفع ما تغییر می‌دهد و شرایط را به نفع ما پیش می‌برد. ما نباید اصلاً گوشی هوشمند را دست کم بگیریم. کشور چین گوشی هوشمند را با قیمت کم به دست مردم رساند در نتیجه توانست به دیتاهای زیادی دست پیدا کند. وی تأکید کرد: هدف علوم اجتماعی درک و تبیین پویایی پیچیده رفتار افراد، تغییرات اجتماعی و فرهنگ انسانی است. حتی روان‌شناسان با استفاده از هوش مصنوعی موفق شدند مسئله تنهایی و اضطراب در جوامع را ارزیابی کنند و هیچ منبع داده دیگری وجود نداشت که بتواند چنین اندازه‌گیری را در مقیاس جمعیت گسترده ارائه دهند. ماشین‌های هوشمند قادر به تحلیل مجموعه داده‌های عظیم، بررسی‌های پیش‌بینی‌کننده، تحلیل بلا درنگ، بهبود سرعت و کاهش هزینه است. ماشین‌های هوشمند می‌تواند اسناد تاریخی، مقالات خبری و رسانه‌ها را تحلیل کند. ماشین هوشمند می‌تواند بایگانی‌های تاریخی را تحلیل کند و می‌تواند ارتباطات را کشف کند و مضامین مشترک بین فرهنگ‌های مختلف را شناسایی کند. وی خاطر نشان کرد: ماشین هوشمند در علوم اجتماعی اثر بخشی دارد و می‌تواند الگوهای حاکم بر رفتار فردی افراد را تحلیل کند. ماشین هوشمند واکنش‌های بالقوه را پیش‌بینی می‌کند و راهبردهای مؤثر برای ترویج تغییرات مثبت را طراحی می‌کند.



در ادامه این محور **حمیدرضا یزدانی** دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیرکل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران درباره هوش مصنوعی گفت: امروزه تکنولوژی فرای تصور بشر رسیده و هر روز شاهد تحولی نو هستیم. هوش مصنوعی بخشی از این تحولات است که یکی از کارهای ویژه‌ای که می‌توان به هوش مصنوعی سپرد تحقیق است. ماشین هوشمند دو نوع پیش‌بینی‌کننده و تولیدکننده دارد. هوش مصنوعی می‌تواند به جای مولدهایی که ظرفیت آزمایش ندارد کاری کند که آزمایش صورت گیرد. هوش مصنوعی کاربردهای فراوانی دارد و شما را وارد عرصه‌هایی می‌کند که قبلاً امکان آزمایش نبوده است. دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران در ادامه بیان کرد: تحقیق یکی از

ویژگی‌های هوش مصنوعی است. چرا که با تسلطی که بر داده‌های موجود دارد در چند ثانیه می‌تواند پردازش کند و کاری که محقق باید ساعت‌ها و روزها وقت بگذارد را سریعاً انجام دهد. هوش مصنوعی در واقع تکنولوژی است که به نحوی قابلیت تفکر دارد و ماشین هاس متفکری هستند که قدرت تصمیم‌گیری دارند. تفاوت هوش مصنوعی و برنامه‌نویسی این است که هوش مصنوعی فراتر از برنامه‌نویسی است و برنامه‌نویسی محدودتر از هوش مصنوعی است. مدیر کل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران عنوان کرد: هوش مصنوعی در روش تحقیق خیلی کمک می‌کند و مهم‌ترین کاربرد آن شبیه‌سازی است و باعث کاهش هزینه‌ها می‌شود و کاربرد آن تفکر سیستمی است اما برنامه‌نویسی خیلی محدودتر عمل می‌کند.



در بخش ارائه مقالات **بهنام لطفی خاکی** درباره جایگاه کلان داده‌ها در روش پژوهش علوم اجتماعی با معرفی نرم افزارهای کاربردی تأکید کرد: افزایش نفوذ اینترنت در بین اقشار مختلف در کنار گسترش شبکه‌های اجتماعی انواع پلتفرم‌های مالی، پیام‌رسان‌ها، نرم‌افزارهای خدماتی و ... به تدریج باعث فزونی یافتن مقدار داده‌های تولید شده توسط مردم شده است. حجم فراتر از حد تصور این داده‌ها که در بسترهای گوناگون و با اهداف متفاوت تولید شده‌اند، به تدریج آنها را تبدیل به منبعی غنی برای تحقیقات اجتماعی کرده است. با وجود مباحث زیادی که حول کلان داده‌ها و کاربرد هوش مصنوعی در شناسایی و استخراج ایده‌های پژوهشی از دل آنها در حداقل برخی محافل علمی علوم اجتماعی ایران در جریان است استفاده کاربردی و عملیاتی از این داده‌ها در عمل با دشواری‌های روبه‌رو است. این سعی دارد ضمن تشریح مسائل پیش روی تحلیل داده‌های بزرگ در فضای تحقیقات علوم اجتماعی ایران امروز به معرفی چند نرم‌افزار و ابزار کاربردی در این حوزه بپردازد.



سپس **سیدرضا نقیب‌السادات**، دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی، مقاله تحولات روش‌شناسانه علوم ارتباطات از روش‌های با مقیاس خرد به روش‌های با مقیاس کلان نقش فناوری‌های مدرن اطلاعاتی در تغییر شکل گردآوری اطلاعات و حجم داده‌ها را ارائه کرد. در این مقاله آمده است: قابلیت‌های اخیر فراهم شده در عرصه فناوری‌های مدرن ارتباطی و اطلاعاتی به لحاظ حجم اطلاعات و شتاب گردش اطلاعات جدای از اینکه ظرفیت‌های بالای اطلاعاتی را فراهم می‌سازد و البته اضافه‌بار اطلاعاتی را نیز در شبکه تولید و توزیع اطلاعات فراهم می‌آورد برای پژوهش در محتوی و مضامین موجود در این اطلاعات دیگر روش‌های گذشته چندان پاسخ‌گوی این مقیاس نیست ابداعات اخیر در روش‌های تحقیق روش‌هایی را برای پژوهش ارائه کرده است که قابلیت‌های ارزیابی حجم بالای اطلاعات را دارد و مقیاس از عوامل فردی و خرد به کلان تغییر یافته است. کلان روش‌ها در بردارنده مجموعه‌ای از رویکردها روش‌ها و تکنیک‌های آنهاست که زمینه‌ساز پژوهش در اطلاعات پر حجم امروز تولید شده از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی جدید است. این پیشرفت‌های جدید و هیجان‌انگیز مزایای قابل توجهی از نظر سرعت دسترسی و کاهش هزینه‌های اقتصادی ارائه می‌دهند در این روش‌شناسی نوین هر دو پارادایم کمی و کیفی برای پژوهش وجود دارد.



گزارش محور سوم همایش

پنل سوم: «روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در ارتقای حکمرانی»				
 دکتر فاطمه براتلو (استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و عضو کمیته علمی همایش)	مدیر پنل	ارباب‌ها	دکتر محمد رحیم عیوضی (استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران) دکتر محمدرضا آذرنائین (رئیس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح) دکتر فرهاد نظری‌زاده (استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رئیس حوزه آینده پژوهی فناوری‌های دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی)	سخنرانان کلیدی ۱۶:۱۵ - ۱۸:۱۵
		آیین اختتامیه همایش https://www.ihs.ac.ir/rmconference/fa	۱۸:۳۰ - ۱۸:۱۵	

محور سوم به روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در ارتقاء حکمرانی اختصاص داشت.



در ابتدا **محمد رحیم عیوضی**، استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران، گفت: اساساً حکمرانی در دنیای کنونی با چالش‌های زیادی مواجه است. این چالش‌ها شفافیت را با مشکل مواجه می‌کند. فساد باعث شکاف بین مردم و حکومت‌ها شده است. نابرابری در عرصه‌های مختلف به وجود آمده و باعث بی‌ثباتی شده است. تغییرات آب و هوایی، فناوری‌های نوظهور و همه چالش‌های مهم حکمرانی در دنیای امروز ما است. حکمرانی‌ها از ظرفیت‌های موجود استفاده نمی‌کنند. مدل تدبیر را طراحی کردم. حوزه مطالعات حکمرانی از چند فاز تشکیل شده است. ما با سه بحث کلیدی مواجه هستیم که شامل افزایش درک ما از مسائل، یافتن راه حل‌های جدید و بهبود فرآیند تصمیم‌گیری می‌شود. ما باید درک لازم و کافی داشته باشیم البته ابزاری که درک ما را بالا ببرد نداریم. همچنین ما باید بتوانیم به کمک ظرفیت‌های جدید مسیر را طی کنیم. وقتی مردم در عرصه باشند اعتماد تقویت می‌شود و اعتمادسازی شکل می‌گیرد. مردم باید جدی وارد عرصه تصمیم‌گیری شوند نه اینکه نتیجه به آنها اعلام شود. استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران تأکید کرد: انعطاف‌پذیری در

برابر تغییرات خیلی مهم است و یکی از حوزه‌های پژوهشی باید مورد توجه قرار گیرد پژوهش‌های میان رشته‌ای است. پژوهش‌های میان رشته‌ای ما را از پیچیدگی‌ها نجات می‌دهد. مسائل حکمرانی آن قدر پیچیده است که باید به رشته‌های دیگر پناه ببریم. پژوهش‌های میان رشته‌ای باید جدی گرفته شود. الان جنگ زمان است و تفکر سیستمی حائز اهمیت است. وی افزود: در مشکل ترافیک با مردم ارتباط برقرار کردند و ایده‌هایی که مردم اشاره کردند تبدیل به برنامه شده که خیلی اثرگذار بوده است. یک مدل تدبیری از سه فاز پیش‌گویی، پیش‌بینی و پیش‌تدبیری طراحی شده است. چشم‌انداز ۵۰ ساله در مرحله پیش‌تدبیری قرار می‌گیرد. در حکمرانی رصد مستمر محیط باید صورت گیرد. وی گفت: مدل تدبیر چهار مزیت دارد که شامل پویایی جامعه، پیش‌گیرانه بودن حکمران، مبتنی بودن بر شواهد و مشارکت‌پذیری می‌شود.



در ادامه دکتر **محمد رضا آذرآیین**، رئیس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح درباره علوم انسانی و مسئله حکمرانی پیشرفت گفت: مسئله مهم روی میز علوم انسانی در کشور ما مسئله پیشرفت است در نتیجه باید به این موضوع توجه ویژه شود. مقام معظم رهبری درباره عرصه فکر، عرصه معنویت و عرصه زندگی صحبت کردند که موضوع اصلی عرصه فکر است زیرا خیلی مهم است. در کشور ما ناهمزمانی‌هایی وجود دارد. ما با یک سرعت و شتاب در حال جلو رفتن هستیم و نمی‌توانیم جلوی نخبگان را بگیریم. ناهمزمانی دیگر این است که آموزش عالی را به سرعت گسترش دادیم اما نتوانستیم از نیروهای متخصص استفاده کنیم. موضوع بعدی این است که کنش‌گری ارتقاء پیدا کرده ولی با مسیر رشد همخوانی ندارد. موضوع دیگر این است که به سرعت گسترش زیر بناهای کشور را داریم ولی مدیریت استفاده بهینه انرژی را نداریم. به سرعت زیر بناها را توسعه دادیم ولی جریان مدیریت بهینه رشد نکرده است. وی افزود: موضوع دیگر این است که حجم عظیمی از منابع طبیعی را استخراج می‌کنیم ولی سرمایه‌گذاری اندک صورت

می‌گیرد. ما باید به راه حل بلند مدت فکر کنیم. نگاه‌های بخشی نمی‌تواند مشکل را حل کند در علوم انسانی باید فضای مناسب ایجاد کنیم و تعادل‌های راهبردی ایجاد کنیم و به زمان‌های طلایی توجه ویژه داشته باشیم. مسئله پیشرفت خیلی مهم است و باید به آن توجه ویژه شود.



سپس فرهاد نظری زاده، استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رئیس حوزه آینده پژوهی فناوری‌های دفاعی مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، درباره حکمرانی، مسئله‌های حکمرانی و روش پژوهش در حکمرانی صحبت کرد. وی گفت: واژه حکمرانی از زمان قدیم بوده ولی از ۱۹۸۰ با رویکرد جدید بیشتر استفاده شده است. حکمرانی به معنای خاص و متمایز است. حکمرانی در معنای کلی به مفهوم اعمال حاکمیت است. در ابتدا یک مفهوم کلیدی در زمینه سیاست محسوب می‌شود. حکمرانی معطوف به واقعیت اجتماعی است و اشاره به فرآیندهای تعامل بازیگران درگیر در یک مسئله جمعی دارد. جایگاه حکمرانی ویژگی‌های خاصی دارد و روی تعیین زمین بازی تأکید دارد. حکمرانی تأکید دارد چطور قواعد را اجرا کنیم و زمین بازی را بچینیم.

استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر تأکید کرد: حکمرانی در عرصه عمومی به معنی اعمال حاکمیت است. ما انواع حکمرانی داریم که شامل شرکتی، جهانی، خوب و نوین می‌شود. حکمرانی خوب مسئولیت‌پذیری دارد، مشارکت دارد، شفافیت‌سازی و کارآمدی دارد. همچنین ابزار تغییر و تحول دارد. حکمرانی مدرن تغییر در روابط دولت و شهروندان ایجاد می‌کند. همچنین موضوع نوآوری در حکمرانی مورد توجه برخی از کشورها بوده و به آن توجه ویژه شده است. مطالعات حکمرانی تا حدی جدید محسوب می‌شود و ویژگی‌های خاص و متمایزی دارد و از این حیث مستلزم تمرکز بر موضوعات، اهداف و روش‌های متناسب است.



در پایان، **دکتر صفر قائم رحمتی** مقاله روش تحلیل گفتمان انتقادی برای درک گفتمان‌های شهری این گونه ارائه کرد که در بسیاری از منابع علمی چنین استدلال می‌شود که تحلیل گفتمان انتقادی، یک مفهوم پیچیده با طیف وسیعی از معانی است که ریشه در زبان‌شناسی و نظریه اجتماعی دارد. تحلیل گفتمان انتقادی به عنوان روشی کاربردی در تحلیل و نقد گفتمان‌های شهری در زمینه‌های بازآفرینی شهری سیاست مسکن، رابطه بین برنامه‌ریزی شهری و سیاست شهری و فرایند تغییرات اجتماعی در آن در نظر گرفته می‌شود. هدف مقاله این است که کارکردهای تحلیل گفتمان انتقادی در مطالعات شهری و رویکردهای صرفاً نظری که از ساختار اجتماعی شهری غالب شروع می‌شود و تحلیل این که کجا و چگونه تحلیل گفتمان انتقادی در مطالعات شهری کاربرد دارد. تحلیل گفتمان انتقادی؛ به عنوان یک روش کیفی در مطالعات شهری، در یافتن نوعی تحلیل عناصر شهری مانند تجزیه و تحلیل «متن» استفاده می‌شود این مقاله آنچه تحلیل گفتمان انتقادی به محققان شهری که در گفتمان شهری جست‌وجو می‌کنند؛ در سه زمینه ساخت، اجتماعی تحلیل نشانه‌شناسی شهری و گفتمان نابرابری شهری ارائه می‌دهد.



بیانیه پایانی همایش

همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» طبق برنامه اعلام شده، ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، برگزار شد. پس از برگزاری مراسم افتتاحیه و ارائه سخنرانی‌ها و ارائه مقالات در سه محور با موضوعات تعیین شده، مراسم اختتامیه این همایش با قرائت بیانیه‌ای برگزار و پایان این همایش اعلام شد.

متن بیانیه همایش بدین شرح است:

خداوند را شاکریم که امروز ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲، برگزاری نخستین همایش ملی با عنوان «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» در کهن‌ترین پژوهشگاه بزرگ علوم انسانی کشور فضایی پدید آورد تا همدلانه درباره «روش» و چه بسا درباره «روش‌شناسی» - به عنوان زبان مشترک و آشنای علم و محمل بسط تمدن - به گفتگو نشینیم، در حالی که درباره‌ی ارزش و اهمیت پژوهش اصیل، بدیع و محققانه هم‌نظر بودیم و تردید نداشتیم که کنشگران صادق در زیست‌جهان استوار بر نظام دانایی، علیرغم وجود همه پیچیدگی‌ها، چالش‌ها و مناقشات حرفه‌ای خواهند کوشید تا گره‌های وجودی ساحت نظر و عمل را تا حد امکان شناخته و با مساعی روش‌شناسانه خود بر آن‌ها فائق آیند. در چنین فضایی در این رویداد نخست محورهای هفت‌گانه‌ی نظریه‌پردازی و تحول نظری علم؛ ظرفیت‌های میان‌رشته‌ای و در عین حال فرارشته‌ای روش‌های پژوهش و تحلیل کاربردی علم؛ ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در ارتقای سیاست‌گذاری؛ رویکرد تبار‌شناسانه به روش‌های پژوهش؛ رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین؛ ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال به بحث گذاشته شد؛ اما به تجربه می‌دانیم عرصه‌ی پر جنب و جوش و بی‌کران روش، نیازمند ممارستی دائم برای شناختی رهنمون و روزافزون است، از این رو پیشنهاد می‌شود:

۱. با توجه به اهمیت روزافزون روش و روش‌شناسی در آغاز، انجام و ثمردهی انواع مطالعات علمی، همایش سالانه‌ای با میزبانی پژوهشگاه برگزار شود. گروه مدیریت به عنوان آغازگر کوشید تا با قوت‌ها و ضعف‌هایی، این مأموریت را با مشارکت صمیمانه‌ی کلیه‌ی همکاران از هر رشته و گرایشی، به پایان رساند؛ اما این آغاز راه بوده و مسیر، همچنان ادامه‌دار است.
۲. نظر به سیاست‌های ابلاغی وزارت علوم تحقیقات و فناوری در راستای تشکیل و توسعه انجمن‌های علمی مرتبط با حوزه‌های دانشی جدید و نیز فقدان تشکلهای نظام‌مند در حوزه‌های مرتبط با روش پژوهش، گروه مدیریت به رایزنی جهت راه‌اندازی و نیز تأسیس انجمنی با محوریت این دو موضوع اقدام نماید.
۳. بی‌تردید در این گردهمایی آشکاری هرچه فزون‌تر و جوه اشتراک و افتراق میان کنشگران علوم انسانی و اجتماعی راهی بود برای فهمی شفاف‌تر از آنچه که می‌توان مسئله روش و یا روش‌شناسی نامید؛ بر این

اساس شایسته‌است تا در بستری تمدنی-هویت‌ی بر تجارب محققان این مرز و بوم متمرکز شده و جایزه‌ای ملی برای ایده‌های نوآورانه و خلاق تعریف نمود.

۴. با هدف توسعه علمی کشور و نظر به تعداد بالای بازدیدکنندگان از وبگاه همایش که به منزله اقبال مخاطبان از موضوع همایش است؛ پیشنهاد می‌شود این وبگاه، انعکاس خلاقیت‌های روش‌شناسانه حاصل از کارهای اصیل را در زمره‌ی فعالیت‌های خود داشته و دبیرخانه‌ی همایش، امور اجرایی مربوطه را پیگیری نماید.

۵. پیشنهاد می‌شود با مشارکت جمع صاحب‌نظرانی از دانش‌های ذی‌ربط، تدوین منشور اخلاقی روشی در حوزه هوش مصنوعی با ابتناء به همکاری‌های ملی و بین‌المللی و ایجاد استانداردهای مشترک و قابل قبول، در دستور کار قرار گیرد.



<https://www.ihcs.ac.ir/fa/news/25124/%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%B2%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%86%D8%AF%D8%B3%D8%AA%DB%8C%D9%86-%D9%87%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D9%85%D9%84%DB%8C-%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%DA%98%D9%88%D9%87%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%DA%AF%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%B4-%D8%AA%D8%B5%D9%88%DB%8C%D8%B1%DB%8C>

انعکاس همایش در اخبار و رسانه‌ها

صبح روز همایش طی مصاحبه شبکه خیر با دبیر علمی همایش، در خصوص برگزاری همایش و برنامه‌های آن اطلاع‌رسانی شد. این مصاحبه خبری ساعت ۶:۲۰ از شبکه ۴ صدا و سیما پخش شد.



<https://www.aparat.com/v/k60hE>

همچنین در زمان برگزاری همایش مصاحبه‌هایی از سوی صدا و سیما با رییس همایش، دبیران علمی و اجرایی همایش و سخنرانان همایش انجام شد و نمایشگاه کتاب همایش نیز پوشش خبری داده شد.

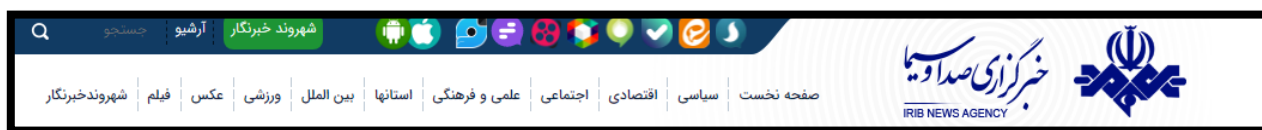






<https://www.iribnews.ir/00HRnq>

در ادامه پوشش خبری و بخشی از اخبار مربوط به همایش در برخی از خبرگزاری‌ها ارائه شده است.



<https://www.iribnews.ir/fa/news/4158454/%D9%87%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D9%85%D9%84%DB%8C-%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%A7%D9%86%DB%8C>

کد خبر: ۴۱۵۸۴۵۴

تاریخ انتشار: ۳۰ بهمن ۱۴۰۲ - ۰۷:۲۸

علمی و فرهنگی، آموزش عالی، دانشگاه.

همایش ملی روش شناسی در علوم انسانی

معاون پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی از برگزاری نخستین همایش ملی روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی و رویکردهای نوپدید در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی خبر داد.

به گزارش **خبرگزاری صدا و سیما**، فوزی با بیان اینکه موفقیت یک پژوهش و امکان نوآوری در آن به توانایی محقق در شناسایی و به کارگیری روش مناسب برای تحقیق وابسته است، گفت: شناخت روش‌های نوین در پژوهش‌های علوم انسانی از اهداف برگزاری این همایش است. وی افزود: یکی از محورهای اصلی این همایش استفاده از روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال است چرا که هوش مصنوعی و فناوری و روش‌های دیجیتال، حوزه‌های مختلف زیست بشر را تحت تاثیر قرار داده است و روش‌های پژوهش هم از این منظر مستثنی نیست و به همین علت سعی کردیم از دیدگاه رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی این فناوری‌ها و تاثیرشان را بر بحث روش تحقیق و گردآوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها و یافته‌ها ارزیابی کنیم.



همایش «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی» آغاز شد.

نخستین همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی؛ رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» امروز یکشنبه، ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲ به همت گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در محل تالار تمدن پژوهشگاه آغاز به کار کرد.

کد خبر: ۸۹۷۲۷۸

به گزارش گروه پژوهش و دانش خبرگزاری علم و فناوری آنا، حامیان این همایش دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شیراز، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شاهد، دانشگاه کاشان، موسسه حکمت و فلسفه ایران، انجمن زبان‌شناسی ایران، موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیویلیکا هستند.

همایش در سه محور اصلی روش‌های پژوهش: نظریه، کاربری و تبارشناسی؛ روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال؛ و روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در حکمرانی برگزار می‌شود.

در محور نخست همایش، حسن دانایی‌فرد، استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، حسین میرزایی، دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و حجت الاسلام و المسلمین رضا غلامی، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در باب بازشناسی نقش روش‌های پژوهش در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم، تحلیل کاربری روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی و تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی سخنرانی خواهند کرد.

در محور دوم، حمیدرضا یزدانی، دانشیار دانشکده‌گان فارابی دانشگاه تهران و مدیر کل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران و محمد حسینی مقدم، استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در مورد رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی و ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال بحث خواهند کرد.

در محور سوم همایش نیز محمدرحیم عیوضی، استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران، محمدرضا آذرآیین، رئیس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و فرهاد نظری‌زاده، استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رئیس حوزه آینده‌پژوهی فناوری‌های دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع

دفاعی به بررسی ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در راستای ارتقای سیاست‌گذاری خواهند پرداخت.

رئیس همایش یحیی فوزی، استاد و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دبیر علمی همایش الهام ابراهیمی، دانشیار و مدیر گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دبیر اجرایی همایش فرزانه میرشاه‌ولایتی، استادیار گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی هستند.

در این همایش، نمایشگاهی شامل مجموعه کاملی از کتاب‌ها و آثار مرتبط با موضوع روش پژوهش بر پا خواهد شد و شرکت‌کنندگان در همایش می‌توانند کتاب‌های مدنظر خود را خریداری نمایند. همچنین از یک مجموعه کتاب دو جلدی راهنمای روش‌های پژوهش دیجیتال رونمایی خواهد شد. سخنرانی‌های ارائه شده در قالب پنزده پیش‌نشست همایش در قالب مجلدی با عنوان «گزارش پیش‌نشست‌های همایش روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی» در این نمایشگاه عرضه خواهد شد.

مقالات پذیرفته شده در همایش در کتابچه مجموعه مقالات همایش و در پرتال جامع علوم انسانی منتشر و توسط موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیویلیکا نمایه خواهند شد. مقالات منتخب در سه محور یاد شده توسط اساتید دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، تربیت مدرس و دیگر دانشگاه‌های برتر کشور در روز همایش ارائه می‌شوند.

علاقه‌مندان به حضور در همایش می‌توانند با مراجعه به وبگاه همایش به نشانی <https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa> ثبت‌نام کنند. برنامه‌های روز همایش و زمانبندی آن‌ها از طریق وبگاه همایش قابل دسترسی است. برای شرکت‌کنندگان در همایش گواهی حضور صادر خواهد شد. دبیرخانه همایش از نظرات ارزشمند مدعوین و شرکت‌کنندگان برای برگزاری دوره‌های آتی همایش استقبال می‌کند.

<https://ana.ir/fa/news/897278/%D9%87%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D8%B1%D9%88%D8%B4%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%DA%98%D9%88%D9%87%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D8%A2%D8%BA%D8%A7%D8%B2-%D8%B4%D8%AF>

برگزاری همایش «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی؛ رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو. نخستین همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی؛ رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» روز یکشنبه، ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲ به همت گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در محل تالار تمدن پژوهشگاه برگزار می‌شود.

به گزارش ایسنا، حامیان این همایش دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شیراز، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شاهد، دانشگاه کاشان، موسسه حکمت و فلسفه ایران، انجمن زبانشناسی ایران، موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیویلیکا هستند.

همایش در سه محور اصلی «روش‌های پژوهش: نظریه، کاربردی و تبارشناسی»؛ «روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال» و «روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در حکمرانی» برگزار می‌شود.

در محور نخست همایش، حسن دانایی‌فرد، استاد و رییس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، حسین میرزایی، دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و حجت الاسلام و المسلمین رضا غلامی، استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رییس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در باب بازشناسی نقش روش‌های پژوهش در نظریه‌پردازی و تحول نظری علم، تحلیل کاربردی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی و تبارشناسی روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی سخنرانی خواهند کرد.

در محور دوم، حمیدرضا یزدانی، دانشیار دانشکده گان فارابی دانشگاه تهران و مدیر کل برنامه‌ریزی و معماری سازمانی دانشگاه تهران و محمد حسینی مقدم، استادیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در مورد رویکردها، مفاهیم و روش‌های پژوهش نوین در علوم انسانی و اجتماعی و ظرفیت‌ها، کاربردها و چالش‌های روش‌های پژوهش دیجیتال بحث خواهند کرد.

در محور سوم همایش نیز محمدرحیم عیوضی، استاد دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران، محمدرضا آذرایین، رییس مرکز مطالعات راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و فرهاد نظری‌زاده، استادیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر و رییس حوزه آینده‌پژوهی فناوری‌های دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی به بررسی ظرفیت‌های فناورانه روش‌های پژوهش علوم انسانی و اجتماعی در راستای ارتقای سیاستگذاری خواهند پرداخت.

رییس همایش یحیی فوزی، استاد و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دبیر علمی همایش الهام ابراهیمی، دانشیار و مدیر گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دبیر اجرایی همایش فرزانه میرشاه‌ولایتی، استادیار گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی هستند.

در این همایش، نمایشگاهی شامل مجموعه کاملی از کتاب‌ها و آثار مرتبط با موضوع روش پژوهش بر پا خواهد شد و شرکت‌کنندگان در همایش می‌توانند کتاب‌های مدنظر خود را خریداری نمایند. همچنین از یک مجموعه کتاب دو جلدی راهنمای روش‌های پژوهش دیجیتال رونمایی خواهد شد. سخنرانی‌های ارائه شده در قالب پانزده پیش‌نشست همایش در قالب مجلدی با عنوان «گزارش پیش‌نشست‌های همایش روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی» در این نمایشگاه عرضه خواهد شد.

مقالات پذیرفته شده در همایش در کتابچه مجموعه مقالات همایش و در پرتال جامع علوم انسانی منتشر و توسط موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیولیکا نمایه خواهند شد. مقالات منتخب در سه محور یاد شده توسط اساتید دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، تربیت مدرس و دیگر دانشگاه‌های برتر کشور در روز همایش ارائه می‌شوند.

علاقه‌مندان به حضور در همایش می‌توانند با مراجعه به وبگاه همایش به نشانی <https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa> ثبت‌نام کنند. برنامه‌های روز همایش و زمانبندی آن‌ها از طریق وبگاه همایش قابل دسترسی است. برای شرکت‌کنندگان در همایش گواهی حضور صادر خواهد شد. دبیرخانه همایش از نظرات ارزشمند مدعوین و شرکت‌کنندگان برای برگزاری دوره‌های آتی همایش استقبال می‌کند.

<https://www.isna.ir/news/1402112719231/%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%B2%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%87%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%DA%98%D9%88%D9%87%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D8%B1%D9%88%DB%8C%DA%A9%D8%B1%D8%AF%D9%87%D8%A7%DB%>

مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) و دبیر اجرایی همایش دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی (استادیار گروه پژوهشی مدیریت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) هستند.

در این همایش، نمایشگاهی شامل مجموعه کاملی از کتاب‌ها و آثار مرتبط با موضوع روش پژوهش بر پا خواهد شد و شرکت‌کنندگان در همایش می‌توانند کتاب‌های مدنظر خود را خریداری نمایند. همچنین از یک مجموعه کتاب دو جلدی راهنمای روش‌های پژوهش دیجیتال رونمایی خواهد شد. سخنرانی‌های ارائه شده در قالب پانزده پیش‌نشست همایش در قالب مجلدی با عنوان «گزارش پیش‌نشست‌های همایش روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی» در این نمایشگاه عرضه خواهد شد.

مقالات پذیرفته شده در همایش در کتابچه مجموعه مقالات همایش و در پرتال جامع علوم انسانی منتشر و توسط موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیویلیکا نمایه خواهند شد. مقالات منتخب در سه محور یاد شده توسط اساتید دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، تربیت مدرس و دیگر دانشگاه‌های برتر کشور در روز همایش ارائه می‌شوند. علاقمندان به حضور در همایش می‌توانند با مراجعه به وبگاه همایش به نشانی <https://www.ihcs.ac.ir/rmconference/fa> ثبت‌نام کنند. برنامه‌های روز همایش و زمانبندی آن‌ها از طریق وبگاه همایش قابل دسترسی است و برای شرکت‌کنندگان در همایش گواهی حضور صادر خواهد شد.

گفتنی است حامیان این همایش دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شیراز، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شاهد، دانشگاه کاشان، موسسه حکمت و فلسفه ایران، انجمن زبان‌شناسی ایران، موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و سیویلیکا هستند.

<https://fa.shafaqna.com/news/1745182/%D9%86%D8%AE%D8%B3%D8%AA%DB%8C%D9%86-%D9%87%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%D8%B1%D9%88%D8%B4%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%DA%98%D9%88%D9%87%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85-%D8%A7/>

پیوست‌ها

کمیته علمی همایش

 دکتر بهزی فوژی استاد و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (ایمن همایش)	 دکتر محمدحسین عوضی استاد دانشکده حکمران دانشگاه تهران	 دکتر حسن داناوی فرد استاد و رئیس دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس
 دکتر صفور فضل استاد دانشکده سبب‌العلمی ارسطو اصفهان	 دکتر علیرضا ملای نژاد استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر زهرا افشاری استاد و رئیس پژوهشگاه دانش‌های بنیادین پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 دکتر زهرا جahan استاد و رئیس مرکز روانشناسی و توسعه توانمندی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر مهدی حسین‌زاده استاد و مدیر پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر محمد سارک کسرائی ناشر و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 دکتر ابهرام انجایی ناشر و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر خوربه احمدی ناشر و مدیر روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر سیده زهرا اجایی ناشر و رئیس پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و ارتباطات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 دکتر عبدالعزیز بلقی استاد و رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر هادی وکیل ناشر و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر علی اصغر سعیدآبادی‌آران استاد و مدیر هیئت مدیره هیئت مدیره
 دکتر احمد شاکری استاد و رئیس هیئت مدیره پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر فاطمه برانکو استاد و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر سید محمد تقی محمدی استاد و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 دکتر الهام ابراهیمی ناشر و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر فرزانه میرشاهولویی استاد و مدیر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	 دکتر روح الله کریمی استاد و مدیر هیئت مدیره هیئت مدیره پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شکل ۴. اعضای کمیته علمی همایش

تاریخ: ۱۴۰۲/۰۲/۲۱
شماره: ۱/۱۲۲۵۵۸
پیوست:

جناب آقای دکتر بهزی فوژی
معاون محترم پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

با سلام:

نظر به تجارب ارزشمند و توانمندی‌های جنابعالی، بموجب این ابلاغ به عنوان عضو کمیته علمی همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نو پدید و چالش‌های پیش‌رو» تعیین می‌گردید. امید است با اتکال به خداوند متعال و به کارگیری همه توان در انجام این مهم، کوشا و موفق باشید.

موسی نجفی
رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

موسی نجفی

www.pscu.ac.ir

شماره پیگیری: ۱۲۵۲۱۷۱
تهران بزرگراه کرمانشاه، خیابان ایران ششمی (کوهپسلی)، کوچه پستی ۱۴۳۷۷۳۶۱، صندوق پستی: ۱۴۱۹۹-۱۴۱۹
تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۴۹۸۱۰۳، فکس: ۸۸۰۳۳۲۱۷

شکل ۳. نمونه حکم عضویت در کمیته علمی همایش

تاریخ: ۱۴۰۲/۱۲/۰۲
شماره: ۱/۱۵۲۸۰۰
پیوست:

جناب آقای مهندس سعید ساده
کارشناس مسئول محترم اداره نرم‌افزار، شبکه و امنیت فضای مجازی

با سلام و احترام؛

نظر به تجارب ارزشمند و توانمندی‌های جنابعالی، بموجب این ابلاغ به عنوان عضو کمیته اجرایی همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نو پدید و چالش‌های پیش‌رو» تعیین می‌گردید. امید است با اتکال به خداوند متعال و به کارگیری همه توان در انجام این مهم، کوشا و موفق باشید.

دبیر علمی همایش

الهام ابراهیمی
دبیر علمی همایش و رئیس پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی
رویکردهای نو پدید و چالش‌های

رونوشت:

- جناب آقای دکتر بهزی فوژی معاون محترم پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

www.pscu.ac.ir

شماره پیگیری: ۱۲۹۴۷۲۲
تهران بزرگراه کرمانشاه، خیابان ایران ششمی (کوهپسلی)، کوچه پستی ۱۴۳۷۷۳۶۱، صندوق پستی: ۱۴۱۹۹-۱۴۱۹
تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۴۹۸۱۰۳، فکس: ۸۸۰۳۳۲۱۷

تاریخ: ۱۴۰۲/۱۲/۱۴
شماره: ۱/۱۵۳۵۱۵
پیوست:

جناب آقای سیداحمد فاضل‌زاده حقیقی
سرپرست محترم پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

با سلام

احتراما به استحضار می‌رساند با عنایت به اتمام نخستین همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نو پدید و چالش‌های پیش‌رو» در تاریخ ۲۹/بهمن‌ماه/۱۴۰۲، خواهشمند است در خصوص نمایه‌سازی مقالات/چکیده مقالات همایش در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام دستور مساعد صادر فرمایید.

بهزی فوژی
معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

بهزی فوژی

www.pscu.ac.ir

شماره پیگیری: ۱۲۹۶۱۵۲
تهران بزرگراه کرمانشاه، خیابان ایران ششمی (کوهپسلی)، کوچه پستی ۱۴۳۷۷۳۶۱، صندوق پستی: ۱۴۱۹۹-۱۴۱۹
تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۴۹۸۱۰۳، فکس: ۸۸۰۳۳۲۱۷

شکل ۵. نمونه مکاتبه برای نمایه‌سازی مقالات



شکل ۶. نمونه حکم عضویت در کمیته اجرایی همایش



شکل ۱. نمونه مکاتبات دانشگاه‌ها ابرای حمایت از همایش

سردبیر محترم علمی خبرگزاری ایرنا

با سلام و احترام

ضمن آرزوی سلامت و توفیق برای شما، به اطلاع می‌رساند نخستین همایش ملی «روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی: رویکردهای نوپدید و چالش‌های پیش‌رو» روز یکشنبه ۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲ به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌شود. این همایش در دو نوبت صبح و بعد از ظهر و در سه محور اصلی:

۱. روش‌های پژوهش: نظریه، کاربست و تبارشناسی

۲. روش‌های پژوهش نوین و دیجیتال

۳. روش‌های پژوهش میان‌رشته‌ای و ظرفیت‌های آن در حکمرانی

با سخنرانی اساتید برجسته، به بررسی جدیدترین پیشرفت‌ها و دستاوردهای حوزه روش‌شناسی می‌پردازد. در کنار این رویداد علمی، نمایشگاه کتاب و آثار مرتبط با موضوع روش پژوهش برپا خواهد شد. لذا بدین وسیله ضمن دعوت از جنابعالی برای حضور، مستدعی است دستور لازم جهت پوشش خبری این همایش را صادر فرمایید. به پیوست متن خبر همایش، برنامه همایش و دعوت‌نامه ارسال می‌شود.

با تجدید احترام

الهام ابراهیمی
دبیر علمی همایش روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی؛
رویکردهای نوپدید و چالش‌های

ا. ابراهیمی



www.ihcs.sc.ir

شکل ۷. نمونه مکاتبه برای پوشش خبری خبرگزاری‌ها